

+ (A tiszai vaspálya társulat igazgatósága) vasúti hivatal- és szolgálati személyzete számára magyar egyenruhákat akart készíttetni, s e végből engedélyért folyamodott a kereskedelmi miniszteriumhoz, mely azonban a kérelmet megtagadta. Bizonyosan fontos okai voltak.

+ (Kutyaudd.) Velenczében adót vetettek a kutyákra, fejenként 6 ft. erejéig; miután azonban nem tudták beszédni, leszállították 1 ft-ra. Ergo azt is megértük, hogy az adót leszállították.

A m. Akademia palotája.

— (Ujabb adakozások), melyek a m. Akademia számára a Vasárnapi Ujság szerkesztőjéhez beküldettek:

LXVII közlés: Csákoról Hesp Róbert, hazánkban élő angol, egy fogadás nyeregeményét 8 fot.

Az eddigi I—LXVI közlésekkel együtt a V. U. szerkesztőségénél begyűlt összesen **14,917 ft. 1 kr.**, 1 régi római arany, 1 huszfrankos arany, 112 db. cs. arany, 21 képtípus tallér, 27 porosz tallér, 1 orosz tallér, 4 újíto, 146 huszas, 18 negyedíto, 1 db. 100 pftos és 10 db. 10 pftos nemzeti államközlöny-kötelezvény, s 1 db. 100 erdélyi urbéri kötelezvény.

— (Adakozások), melyek a mult heten a Vasárnapi Ujság szerkesztőségéhez beküldettek:

A pesti jogászegyletnek: Nagy-Váradról az ottani ifjusági dalárda egy hangverseny jövedelmét, 10 fot.

A tokaji égettek számára: 2 ft. 90 kr.

A tiszai-tarjáni égettek számára: 2 ft. 90 kr. — E két utóbbi öszveget Gräfenbergből az ott levő magyarok nevében küldé Gubás Ferencz ref. papjelölt, ki ott aug. 24-én prot. szellemben magyar isteni tiszteletet tartott s ennek végeztével a tűz által károsultak számára hívá fel a csekély számú hallgatók jószívűségét.

Nemzeti színház napló.

Péntek, aug. 22. A nemzeti színház megnyitása 25-ik évnapijának örömmünnepe. Ezen előadásról Tárházunk elején külön szoltunk.

Szombat, aug. 23. Brenner Jenny k. a. föllépteül: „Dinorah.“ Opera 3 felv. Meyerbeer-től. A vendégművész főlléptével nagy tetszést aratott, a szépségű közönség többször kihitta és zajosan megtapsolá. Ellinger szerepét ma Vári adta, kielégítőleg.

Vasárnap, aug. 24. „Liliumfi.“ Vigjáték 3 szakaszban, Szizigetitől. Szerdahelyi, több hónapon távollét után, ez este lépett fel először nagyobb szerepben és zajos tapsokkal fogadtattott. Reméljük, hogy az ő derült humorával ismét jobb úti fel sátorát színházunk falai között.

Hétfő, aug. 25. „Egy szegény ifju története.“ Szinmű 5 felv. Feleki a szegény ifjut nagy gondal, s mindvégig helyes felfogással adta; méltó társa volt, Margit szerepében Felekiné, ki izléses öltöztetésével is figyelmet tudott ébreszteni. A vén, bűnbánó Laroque Tóth Józsefnek mesterszerépe. Szathmáryné jó creolón.

Kedd, aug. 26. Brenner Jenny k. a. föllépteül: „Sevillai borbély.“ Vig opera 2 felv. Rossinitől.

Szerda, aug. 27. „Apát keres.“ Vigjáték 2 felv. „A toll hatalma.“ Dramolet 1 felv. Szerdahelyi és Feleki játéka nagy derűtséget okozott.

Csütörtök, aug. 28. Brenner Jenny föllépteül: „Troubadour.“ Verdi operája 4 felv.

Budai népszínház.

Aug. 22. A nemzeti színház örömmünnepe alkalmából nem volt előadás.

Aug. 23. „Egy óra egy házaspár életéből.“ „Tíz a zárdaiban.“ Vigjátékok.

Aug. 24. „II. Rákóczy Ferencz fogsága.“ Eredeti dráma 5 felv. Szizigetitől. Hónapok óta először volt alkalmunk a népszínházban meglehetősen számú közönséget látni.

Aug. 25. „Házassági három parancs.“ Vigjáték 3 felv. Szizigetitől. Bödin régi hibája, a szavalsabani vontatottság, mindinkább erőt vesz, s ma egész énelkessé nőtte ki magát.

Aug. 26. „Sok a pajtás, kevés a barát.“ Vikjáték 4 felv. Sardoutól. E jeles vigjáték elég jó előadással volt színre hozva. A könnyű, gyors menet mutatta, hogy e darabra a népszínház szokottnál több gondot fordított. A harmadik felvonás éji jelenete, igen helyesen, meg volt rövidítve.

Aug. 27. „Vid“ vagy „A pogány magyarok.“ Dráma 3 felv. Szizigetitől. A büszke, nagyravágyó Videt Molnár sikerülten adá. Hullának Szerdahelyi Nelli élettelen. Tubának Komárominé tulleven személyesítője volt.

Aug. 28. „Szökő év“ vigj. 3 felv.

Szerkesztői mandanivaló.

6167. London. Dr. T. A levelek még itt találak. Mire e sorok megjelennek, a várua várt költözökös má valoszinüleg megtörtént. De azért itt csak úgy várják őnt, mint azelőtt.

6168. H.-M.-Vasárhely. F. I. Vettük s adjuk.

6169. Kecskemét. G. F. Mindkét közleménynek szivesen engedünk tért.

6170. Körtevényes. L. G. Legszívesebben látjuk, ha a kérdező levelet átszolgálatjuk az Akademia pénztárnoki hivatalának. Ha jól emlékszünk, tervben van, valamennyi adakozó neveinek külön jegyzékben kinyomatása az úgynevezett „aranykönyv“ alakjában.

6171. Sikkós várában. Azt bizony jól sejtette őn, hogy ezért baj érhető az embert.

6172. Kajdaes. Cs. Zs. A mint látja őn, kivánságának egy részét tehetségünk szerint már is teljesítettük. A többire is csak ráterhünk majd.

6173. Gyászosan szól . . . Igaz. Epen azért nem adhatjuk.

6174. Majusi éj. Darabos fordítás. Minő sorok p. o. ezek:

„Mert véled egy fészekben asszonyka lak, — vagy:

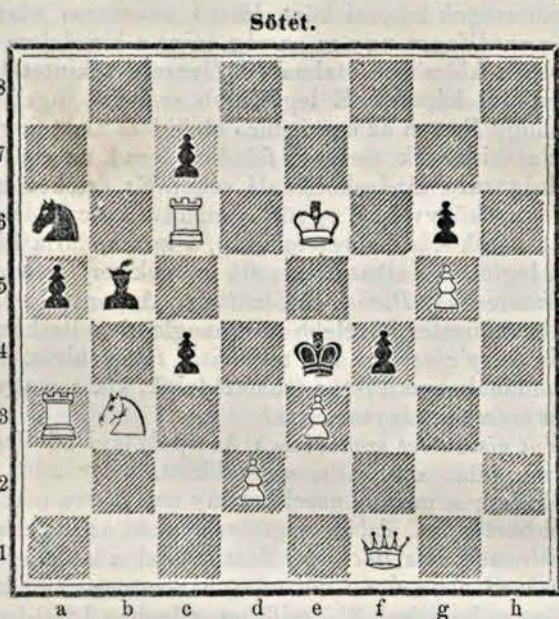
„Vigan ahl turbékolja szerelmét, de

„Fordulok, sötétő árnyt keresve —

„S gördül a könnyem az arczomon le.“

SAKKJÁTÉK.

140-ik sz. feladvány. — Báró Meszéna Istvántól (N.-Váradon).

Világos indul, s 2-ik lépésre matot mond.

A 135-ik számú feladvány megfejtése.

(Weisz J. A. tanártól Budán.)

Világos. Sötét. Világos. A) Sötét.

1) V e1 - d2 V a7 - d7: A) 1) H d1 - e3

2) V d2 - f4 † K e5 - f4: 2) H e3 - e2: † B a3 - a1:

3) H e3 - e2: † 3) B b3 - e3: †

Helyesen fejtették meg. Veszprémben: Fülöp József. — Nagyváradon: báró Meszéna István. — B.-Ujvárosban: Kovács Lajos. — Jánosiban: Keszler István. — Kun-Szent-Miklóson: Bankos Károly. — Parabonyban: Rothfeld József. — Török-Szent-Miklóson: Frankl A. — Pesten: Cselkó György. — Gyepesen: Kun Sándor. — Nagy-Marján: Beóthy Maris.

Rövid értesítések. A londoni nagy tornán az ötödik díjt Dubois nyerte el, s így Steinitz-nak a hatodik maradt. — Gyepes: K. S. A 138. sz. f. vált első lépésre F e8 - b5 az egyetlen lépés, mely a matot lehetlenné teszi. — S.: M. S. A 135. sz. feladványban 1) V - g 3 † K - d 3, 2) H - d 1: † lépések után Sötét B - a 1: lépéssel a mattól megmenekül.

HETI NAPTAR.

Hó- és hetinap	Katholik. és Protest. naptár	Gör.-orosz naptár	Izrael. napt.	☉ Nap-kelet nyug.	☾ Hold-kelet nyug.
Augusztus—September	Aug. (6)	Elul	6. p.	6. p.	6. p.
31 Vasár. E13 Or. ún. E11 Jós.	196 12 End.	5 Pan.	5 18	6 42	12 34
1 Hétfő. Egyed. Ver. Egyed.	20 István.	6 Elul.	5 19	6 40	1 44
2 Kedd. István, Kal. Éira	21 Tádé.	7 Éir.	5 20	6 38	2 44
3 Szer. Mens. Szer. Albert	22 Agathon.	8 Alb.	5 22	6 36	3 36
4 Csüt. Rozália, Móz. Rozália	23 Lupus v.	9 Móz.	5 23	6 35	4 16
5 Péntek. Victor. püsp. Erős	24 Eutichius	10 Erős	5 25	6 33	4 50
6 Szomb. Zachariáspr. Záké	25 Titus	11 Sab	5 26	6 31	5 18

Holdnegyed: ☾ Első negyed 1-én, 11 óra 33 percz reggel.

TARTALOM.

Kis György, néptanító (arckép). — A három palma. Thaly Kálmán. — Nándorférvár multja. Cauti Zsigmond. — Egy tiroli havas megmászása (képpel). — Magyarországi és erdélyi bányahelyek (2 képpel). — Az oktanal átlatokban meglevő képességéről. Kósa Sándor. — Elmebetegjeinket küldjük tébolydába! Dr. Bolyó Károly. — Levelek a londoni kiállításról. XIV. Dr. Tótkés. — Miért fognak most kevesebb halat? Kelessy Albert. — Bossorkányszerek a XVIII. századból. Közli Pataki Ferencz. — Egyveleg. — Tárház: A nemzeti színház örömmünnepe aug. 22-én. — Irodalom és művészet. — Egyház és iskola. — Közintézetek, egyletek. — Ipar, gazdaság, kereskedelem. — Mi újság? — A m. Akademia palotája. — Nemzeti színház napló. — Budai népszínház. — Szerkesztői mandanivaló. — Sakkjáték. — Heti naptár.

Felölös szerkesztő Pákh Albert (lak.: magyar-utca 1. sz.)

A Vasárnapi Ujság hetenkint egyszer nagy negyedrében 1 1/4 iven jelenik meg. Előfizetési díj Buda-Pesten hazhoz küldve vagy postal uton külön a Vasárnapi Ujságra félre 3 ft., a Politkai Ujdonszakokkal együtt 5 ft. ujjenzben. — Az előfizetési díj a Vasárnapi Ujság kiadó-hivatalához (Pest, egyetem-utca 4. szám) bérmentve utasítandó. (Szerkesztőségi iroda: egyetem-utca 4. szám. 2-ik emelet.)

Bojári Vigyázó Antal József.

Minden egyes hazafi halála méltán nevezhető csillaghullásnak, mert az hazánk egét egy fényétől, egy ragyogásától fosztja meg. Ezuttal bojári Vigyázó Antal Józsefet, mint mély tudományú férfit, mint derék emberbarátot és kitünő hazafit, e rövid életrajzban mutatjuk be olvasóinknak.

Bojári Vigyázó Antal született Pápán 1793. aug. 13-án; szülei a honfui erényeiről nevezetes Vigyázó József és Batta Jozéfa, az egykor oly híres septemviri leánya, voltak. Már mint ifju kitünő elmehetségének, jellemzilárdóságának, emberbaráti és hazafiu érzelmének legszebb tanubizonyosságát adta. Tanpályáját végezve, noha gazdag család fia s nagy vagyon örököse volt, honpolgári kötelességeinek eleget teendő, a nyilvánosság pályájára lépett.

Az alig 18 éves ifju Temes megye aljegyzője lön; később a haza veszélyben forogván, Pest-megye részéről mint insurgens kapitány vett részt az 1812-diki hadjáratban. A háboru befejeztével visszatért családi szentélyébe, s 1818-ban nőtül vette Csák Borbála urhölgyet, a Csák család utolsó ivadékát.

Ez időtől fogva családjának és hazájának élt. Több megye táblabírája volt, s a közügyek vezetésére mindig kiváló befolyást gyakorolt, hol tetteinek egyedüli irányadója volt a hazaszeretet.

Hazánkban már hosszabb idő óta a főuri rend egy részénél a gazdászati, jószágkezelés és jövedelem-fogyasztás, fájdalom, oly sajnálandó állapotban van, hogy nem ritkaság, miszerint régi, egykor dúsgazdag családok ivadékai tönkre jutnak, s őseiknek vérrrel és dicsőséggel szerzett birtokait uzorások kezeibe jutnak. E tekintetben példányképül szolgálhat Vigyázó Antal, ki noha ifjukorától fogva maga kezelé birtokait; noha szellemi tehetségei kiművelésére tetemes gondot és összegeket fordított; s noha midőn a haza oltárára, a közjóra, jótékony czélokra áldozni kellett, neve mindig az elsők sorában tündökölt: jövedel-

meit a kiadásokkal akként tudta összeegyeztetni, hogy halála után a legszebb rendben hagyta hátra vagyonát.

Kiváló figyelmet érdemel nagy és műkincsekben gazdag könyvtára Abonyban, nem különben a maga nemében csaknem páratlan képcsarnoka is, melyben hazánk ősi történetének kiváló személyei, eredeti arcképek után jeles és hű másolatokban láthatók. Ezek közül csak Csák Máté, Mária királynő, I. Mátyás, II. Lajos és Zápolya királyok, Martinuzzi, Rákóczy Ferencz, Bethlen Gábor, Boeckay arcképeit említtük meg.

Azonban életének legkitünőbb szakát a szerencsétlen emlékü pesti árvíz képezi. E rettenetes veszedelem közepett nagy számmal találkoztak, kik önéletök kockáztatásával, az elem féktele sére dühével daczolva, a szerencsétlenek segélyére és megmentésére siettek. Ezek közt volt Vigyázó Antal is. Lelki bátorsága testi erővel párosulván, s is ezézt ragadott, s csónakon öltetett a kétségbeesők segélyére. És az ég nemcsak megőrzé életét, hanem fényes sikerrel is koronázta nemes önfeláldozását, mert csakhamar sikerült neki több emberéletet is megmenteni. E megszabadítottak közt volt Óváry Pál orvosudor is, ki hálából egy művében a megszabadítás egész történetét megírta.

De gyakran csodások és megfoghatatlanok a végzet utjai, s nem ritkán lesz a legnemesb kebel a legulsyosabb megpróbáltatásnak kitéve. A sors Vigyázó Antalt is kemény csapással látogatta meg. A jeles férfiú, ki éjt és nappal a tudományos önképzésre, olvasásra fordított, szeméit a fekete hályog által látta fenyegetve; s miután gyógyíthatásáról a Pesten összeült orvosi tanács lemondott, beutazta Európa minden nagyobb városát, szemei gyógyítása végett, de hasztalan! Ót évi kétséges remény után 1840-ben egy reggel arra ébredt föl, hogy szemévilágát végkép elveszté.

BOJÁRI VIGYÁZÓ ANTAL JÓZSEF.

+ 1861.

Nadorfhehervár multja.

Történeti-korrajz. — Csuti Zsigmondtól.

(Folytatás.)

Az erősekkü szenvedőt azonban, kinek egy vigasztalása mégis maradt halás gyermekében, Sándor fiában, a szerencsétlenség nem tudta megtörni; s mert állapota képtelenné tévé, honpolgári kötelességét tovább is a nyilvánosság terén gyakorolni, nemes szíve most a jótékonyág erényét karolá föl, s szenvedő embertársai gyámolítását tűzte ki élte feladatául. — Vagyonállapotához képest voltak rendes hónapos, hetes és napi szegényei, kiket mindig bizonyos meghatározott összegekkel látott el. Ezenkívül folyvást tartott házában egy szegény soru tanuló ifjút is, ki mint felolvasó pár órát naponként szolgálatára állván, ezért nemcsak szállással és étellel, de még szép havi fizetéssel is ellátott.

Ezenkívül nagyszerű alapítványokat is tett: a lipótvárosi templomra, több kórházra, az Akademiára, a sz. István-társulatra, lóversenyre stb., szóval, életét és vagyoni képességét igaz honfíhoz illetőleg használta föl.

Végre mult évi jun. 4-én az élettől, hol oly sok jót tett, megváltván, ugyanazon hó 6-án hiült tetemei az ismerősök, rokonok és nagyszámú tisztelők kíséretében, a ferencziek sírboltjában örök nyugalomra tétettek le. Emlékét sokáig fogják áldani azon nagyszámú szegények, kiknek irányában a jótékonyág szép erényét oly sokszor gyakorolta.

T. G.

Tiszai kép.

Mit csinál a Tisza az alföldi rónán,
Kun László hadáról híres hódas tónál?
Habtó hány? szinültig teli van a medre?
Soh' sem az, csöndesen foly a nagy tengerbe!
Nem azért vagyon ő jól megzabolázva,
Hogy mint a szilaj ló nagy sörényét rázza,
Prüsszögjön s tájtéket rájon ezüstfékén, —
Komoly állapotját viseli ő békén.

Nyugszik hát a Tisza az alföldi rónán,
Mint mikor az ember aluszik, oly formán —
S feledve, felejtve a csapások gondja,
Remény száll még reá legalább alomba!
Sik a folyam tükre s átlátszóan tiszta,
Mélyiben a kék ég tükröződik vissza;
Oda száll a nap is tünde sugárzáron —
S jó a nyugovónak ilyen fényes álom.

Partjain a fűzes bús halgatásban áll,
Lombjaira szállong egy-egy néma madár;
Ott szárnyát eresztve s fejét lecsüggesztve
Ugy megül, hogy nem nyujt okot semmi neszre.
A tűz rothadt, sovány, kérges derekára
Sima kigyó csuszik — s sziszeg a zsákmányra;
S megbolygott hangyaboly nagy vörös lakói
Lenn összezudulnak, télire rabolni . . .

Tiszán át a fecske hullámozva szárnyal
S a szendergő arcját legyezgetné lágyan, —
S egy-két kőbor sirály keservesen sirva,
Haj, a folyamat mind haszontalan víja.
A békés halaknak komoly társasága
Lenn a hús porondon ül bölcs némaságba;
Ul bölcs némaságban, nem is vet föl egy sem,
Mostanság nagy kedve a keszegnek sincsen.

Hát a halász mit tesz ilyen állapotban?
Amott ül egy öreg nagy hosszú horoggal;
A horog ugyan lenn egészen a mélyben,
De a gyékénypedző nem bólint fejével.
Csak lesi az öreg . . . Száll az est, az éjjel,
S merőn néz váltig mindakét szemével.
A hol ni! . . . meghuzta! nosza egy nagyot ránt —
S a parti fövényen ott a legnagyobb rák!

Megcsóválja fejét az öreg és hallgat,
Meggyújtja pipáját s haza felé ballag.
Miről gondolkodik? az üres szatyorról?
S e közben az árva unokákra gondol?
Hosszu türelmének, hogy nincsen gyümölcse,
Tán az egekre néz, hogy átokra költse?
Mendegél, mendegél, de lépése bágyadt,
S haza jutva szól csak: hibás idők járnak!

Fejes István.

Belgrád 1521-óta a törökök által megerősítve középponti örhelyül választott Magyarország ismételt megrohanására, s vitéz népének és kincseinek kirablására, mely sásfészekből üzték is kegyetlen pusztításait, és pedig csaknem minden háborúzás nélkül egész 1688 ig. Ez évnek azonban szép nyári napjaiban bajor fejedelem Miksa Emánuel 60 ezerből álló válogatott csapatokat vezetett Belgrád alá. Augusztus 7-én déli 12 órakor vette kezdetét a vár ostroma, és folyt szakadatlanul gyilkos tüzeléssel szeptember 6-ig, a midőn déli 10 és 11 óra közt, gróf Zrinyi és Schárfenberg és báró Steinau vezérlete alatt, az általános roham oly erőt vett a török várórság felett, hogy ez Genghién basával együtt — ki Ozmann aleppoi basa helyett parancsnokolt — kétségbeesve futott fel a felsővárba, oly zavar közt, miszerint csak akkor vették észre, hogy már vegyesen vannak együtt a keresztényekkel, midőn a felsővár kapuit akarák bezárni.

A kétségbeesés e pillanatában a törökök az utolsó szögletvárcába menekültek, hol a számos keresztény foglyokat irtózatossá börtönökből kiszabadítván, egymás mellé sorba állíták, kiknek maguk hátuk mögé vonulva, élet és halál föltétele alatt megparancsolák, mikép a „Krisztus“ nevét hangosan kiáltásák, hogy így velük együtt ők is életben maradhassanak.

Gróf Zrinyi magyarjai és önkéntes olaszai első valának, kik a váracs falait meghágyva, rohamban ugráltak be a végmenhely udvarába, hol megdöbbenve látták az egymás mellett álló keresztények háta megett térden állva rimánkadó magas rangú törököket, kiknek ragyogva fénylő bő öltönyük közül, egyszerre, a szegény rongyos és kiéheztet keresztények foglyok, mindenik a maga nyelvén, háromszor kiáltá hangosan a Krisztus nevét, mire Zrinyi emberei, gyilkos fegyvereiket földre szegezve megálltak, megismerve a szerencsétleneket, sokat szenvedett embertársaikat.

Miksa Emánuel, a császári hadsereg győztes fővezére, a foglyul esett törököket maga elé parancsolá, kik is Genghién basával élükön megjelenvén, mindnyájan térdre omolva kegyelmet esedeztek, mit meg is nyertek. Ezért a törökök fölállva, és ismét leborulva szíves köszönetet mondtának, a végre hozzájuk így szóló fővezérnek: Sem mi, sem más tábornokok, avagy katonák, titeket többé nem bántanak, és noha ti igen nagy kegyetlenséggel viseltettetek a keresztények foglyok irányában, mit most visszaadni hatalmunkban volna: mindazonáltal mi titeket minden zaklatás nélkül szabadon bocsátunk, azon kikötéssel azonban, hogy én téged, Genghién basa, a római császárnak fölküldelek ajándéknak. És ezt is a basa szépen megköszönte.

Ezen kihallgatás alatt a szabaddá lett keresztények közül némelyek, különösen pedig a szláv eredetűek, megemlékezve a gonosz velük való bánásról, melyet uraik a várban elkövettek, a lakosztályokat végig futkosták, és azokat, kikre foguk fáj, amugy Isten igazában kedvükre megkorbácsolták, és arcul verték. — És hogy ezen kellemeilen bucsulátogatás tovább nem tartott, azt a megrémült törökök gróf Zrinyinek köszönhették, ki szerencséjükre, ott lovagolt az utczakon, — és az alkalmatlan vendégeket rendre utasította.

Az így 167 esztendeig a törökök birtokában levő Belgrád erős várával visszafoglaltatván, emlékül a katonák közt nagy mennyiségű arany, ezüst és más egyéb drágaságok osztattak ki, részint az ott talált kincshalmazból, részint pedig azon zsákmányból, mit a zsidók és törökök az elestekektől raboltak, melyet legkisebb részletben is akarva vissza kellett adni.

A császáriak részéről a tisztikarból halva maradtak a csatatéren 28-an, ezek közt: gróf Scháffenberg tábornok, Fürstenberg ezredes, Humale őrnagy, Hausler őrnagy, Kaab, Tebnitz, Garszin, Sommerfeld gyalogkapitányok, Schmedern, Brande, Barát, Gering lovaskapitányok stb. — Megsebesült 69, ezek közt: a savoyai herceg, Commercy herceg, Hauszler tábornok, kinek balkarja egészen ellövetett, gróf Rabutin, gr. Stahrenberg Gvido ezredes, gr. Areo Filep ezredes, Lamberg ezredes, marquis Bagni, gr. Kaunitz, báró Pfeffensharen, Eitner, Praffti, Kupi, Rosenkrantz báró, Katolinsky, Bélyey, Willis, gr. Kozarial, Montecuculli, de la Haejné, Kinszky, Vadász stb. lovas-és gyalogkapitányok. — Átalában elestek 2487-en, megsebesültek 1488-an. A törökök részéről

elestek 7 ezren; kiket a zsidók a fejedelem parancsára összeszedve, különböző helyekre tartoztak eltemetni.

Szeptember 8-kán az életben maradt várbeli törökök hivatának a fejedelem fővezér elé a háztulajdonosokkal együtt, kiket Miksa Emánuel magas karos, veres bársonyszéken ülve fogadott, és tudokra adatá a törvényeket, melyek tartalmához, minden kivétel nélkül tartoznak magukat alkalmazni, és hogy a rendelet annál komolyabb legyen, ugyanott adatott ki, hol a diván tartatott.

Ugyane nap ment véghez a nagyszerű „Téged Isten dicserünk;“ ezt felváltotta, a fejedelem-fővezér asztalánál ágyuk dörgeése közt, egy jó kedvű lakoma, melyen az illetőkért sok pohár ürittetett ki. — Így rendben levén minden, a fejedelem fővezér, a hadsereg parancsnokságát Kaprarára, a várát pedig gr. Stahrenbergre bízva, fölutazott Bécsbe, győzelmé öntudatától kísértetve.

Belgrád várának elvesztése felejtéhetetlen csapás volt a törökökre nézve, s nem is volt főbb gondolatuk más, mint ezt visszacserezni; mire nézve jó alkalmul szolgált nekik, a császári vezéreknek egymást érő tévedéseik, melyek következtében, a győzelem után, csakhamar 1690-ben Kiuperli nagyvezér intézkedései folytán, egypár hónap alatt egész Szerbia a törökök kezére került. Viddin után Nissa, ezután ismét Belgrád dőlt meg. Herczeg Croy, ki magát vitézül viselte, egy német ruhába öltözött török által elárulván, lakszobájának romjai alá, megsebesítette, majd hogy el nem temetették. Az ostromlottak azonban, ezen szerencsétlenségnek is daczára, mindaddig erősen tarták magukat, míg a raktárak lángba nem borultak, melyekről a mindenfelé áradó tűzfolyam mindig jobban dühöngve, oly rettenetes rombolással szórta fel a fegyvertárat a levegőbe, hogy azok nemcsak az őrség nagyrészét semmisítették meg, hanem egyszersmind 2000 törököt is a sánczok közé temettek.

Ezzalal tehát a szerencse egészen a szultánhoz szegődött, kinek dolgait akkor a nevezetes gróf Tököli kormányozta, és jól is boldogult miaden szándékában, míg arra hallgatott. De felfuvalkodva Tököli által eszközölt szerencsésében, minden kérest, minden tanácsot megvető pogány kevélység és kegyetlenség nyo mult folytonosan előre, tüzzel vassal pusztítani. Nem is állt meg mindaddig, míg Hausler tábornok által történt nagy vereségét meg nem hallotta Nagy-Várad alatt 1692. Nagy-Várad elesése Ali vezért megdöbbenve, ez azonnal sietséggel vonult vissza Belgrád alá, azon szomorú sorstól féltve ezt, mely Nagy-Váradot megdöntötte.

1693-ban a birodalmi sereg vezerségét a bádeni mark-gróf vette át, a császári seregek főparancsnokává pedig herceg Croy nevezetett ki. Ez, miután Ali Erdély pusztítására sietett, utját egyenesen Belgrád alá vette, mit Ali meghallván, azonnal visszafordult Belgrád oltalmazására, mivel kötel volt neki ígérve, ha ezen fontos várat elveszti. Croy gyengének érezvén magát, vele megmérközni, egy hónapi eredmény nélküli ostrom után Belgrádot oda hagyva, csapataival a Száván átment; a tatár kán pedig Ali parancsából utána nyomult, és a szomszéd tartományokat pusztítva, tüzzel vassal égette.

Mig e szerint, a törökök nyomain, mindenfelé virágzó városok és falvak dőltek össze rakásra, az Al-Duna vidékein füstölő romjaikban temetkezve: addig a császár részéről is, a már magát a Bécs előtt történt ütközetben is megkülönböztetett, és 1791-ben tábornagygyá lett Eugen herceg, a felfuvalkodott szultán hadi szerencséjét illetőleg, megváltoztatá a dolgok szomorú állását, és a csaták színhelyére, egymás után győzelmes lépésekkel vezette hadurának seregeit. Mert mig egyfelől Lajos badeni herceg Szalánkeménynél keményen megverte, és a Tökölitől elpártolt jeles tábornok Daróczi Uj-Palánkat, Rumát és Kolombáczt fölégette volna: addig Eugen 1697-ben július 26-án a Tisza partjain Zentához érkezett, hol, miután Mustafa szultánnak, a derék hadvezér Tököli azon tanácsadásához, hogy a török sereget a sánczokban kell megtartani, és hogy a futá-hoz még csak reménység se lehessen, a hidat fel kell égetni, — tehát miután ezen tanácschoz, a szultánnak se esze, se szíve nem volt, ereje összerontatván, serege tökéletesen megveretett.

A mily nagyszerű volt eredményeiben ezen győzelmes ütközet: épen oly gazdag volt a zsákmányt illetőleg is. 20,000 hullataltatott a csatatéren, 20,000-en a vízbe haltak, sok basa, sőt maga a nagyvezér is ott találtának a holtak között, 9000 terhes szekér, 15,000 ökör, 6000 teve, 7000 ló, 100 nagy ágyú és 60 apróbb ágyú, s a tábori gazdag pénztár, estek martalékul ezen nagy

győzelemnek. Maga a konok fejű szultán is, ki még azelőtt kevéssel is győzhetlennek nevezte magát, csak sebesen futó paripájának köszönhető életét, s ennek hátán jutott észébe: mily nagy hiba és tévedés volt, Tökölire nem hallgatni. — Ezen nagy győzelmet követte a karlovczi béke 1699-ben, melynek erejénél fogva, nemcsak Erdély és Magyarországnak tett foglalásairól le kellett mondani a szultánnak, hanem Temesvár és Belgrád kapuit is kénytelen volt zárva tartani a magyar király birtokaiba való beütésektől, mit szívesen is aláírtak a szultán bizto ai, csak hogy ők maradhassanak Belgrád birtokában, melyhez ugy ragaszkodának, mint a trójaiak Minerva szobrához, azt hívén, hogy mig ez kezeik közt van, addig a keresztények nem fogják tudni őket legyözni.

De nem soká élvezhető a sokat szenvedett Magyarország a megkötött békének gyümölcseit; mert azonkívül, hogy belől az ország kebelében, a Rákóczyak szabad szelleme élénk mozgásban tartá a sziveket, Keleten, a véres harc végeztével, egy újabb sőtét felleg keletkezett. A fényes porta ugyanis hadat izent a velencei köztársaságnak és tőle Morea szigetét elfoglalta. Velenceze 3-dik Károly magyar királytól, mint szövetségesétől kért segédelmet, s ez annnyival inkább kész volt azt megígérni, mivel a törökök Morea félszigetének elfoglalásával a karlovczi békét szegték meg.

A porta, melynek csak szójáték szokott lenni a békekötés szentsége, észrehevén a magyar király szándékát, 200,000 emberrel, Péterváradot ostrommal elfoglalni, boszusan megindult Belgrád alá. Károly, Magyarországot és Dalmatiát veszélyeztetve látván, követeket küldött a portához, a dolgokat tisztába hozni, ezeket azonban a kihallgatás helyett letartóztatva, a török kormány fogságba vetteté. Erre a mélyen megsértett király ismét a hős Eugent és gróf Pálffy Jánost rendelte a törökök ellen, 1716-ban. Eugen Futaknál gyűjtötte össze hadoszlopait, melyekkel a pétervárad csatában a törököket dicsőségesen megverte, 30,000 maradván közölök a csatamezőn. Az ellenség szemeltartására 4000 vitéz huszárral Karlovczra rendelt hős, Pálffy János, az ott talált 40,000 törökön át, kivont fegyverrel kezében tört magának utat, és ugy segített megkoronázni a fényes csatát, melyben a nagyvezér, 3-dik Achmet szultán kegyencze, a jancsárok ágája, és 15 basa maradt halva a csatatéren. Zsákmányul esett a győzők birtokába 164 zászló, 149 nagy ágyú, 50,000 sátor, roppant mennyiségű puskapor és golyó, 2000 teve, egész bivalycsorda és más nagybecsű tábori anyagok. *)

Ezen fényes csata megnyitatta Eugen előtt Temesvár kapuit is, melynek várórságát, a beleszört 3700 golyó annyira megdöbbené, hogy az sept. 13-án és így épen 13 napi bombázás után, magát megadva, 3000 társaik hulláján keresztül, 12,000-en életben, de fegyvertelenül szabadon elmehtettek.

Ugyane győzelem következtéle lett azon jó siker is, miszerint a jeles tábornok Mérey Pancsovát, Uj-Palánkot, Petrás pedig más kisebb dunaparti erősségeket, hódítának meg egymásután, valamint gróf Draskovics is Horvátországban, a törököket paskolva győztesen hordozá a Feketehegyektől a Száváig fegyvereit.

Az ekkép megrémült törökök, mindenfelől Belgrád alá gyülekezve, ennek környékét, egy beláthatlan hadnyárává tették, mivel meg valának győződve, hogy a sor okvetlen feltett várakra kerül.

Másfelől Eugén sem hagyá a drága időt tétlenül elmulni, hanem minden készületet megtett a híres Nadorfhehervár bevétele. A dunai hadsereg jól készült flottillákon megerősítve készen állott. Maga a hadsereg leggyönyörűbb volt, melyet ember valaha látott, és égett a harcvágytól, a százezeren felül jól felkészült harcsook közt 5000-en valának hercegi, grófi, bárói és más főrangú családok fiai, különböző nemzetekből, szabad önkéntesek, kik mind oly jó kedvvel mentek Belgrád alá, mintha ott egymást felváltó nagyszerű lakomák várokozottak volna reájuk.

Junius 19-ke volt 1717-ben, midőn ezen gyönyörű hadsereg Belgrád várát 30,000 őrségével körülzárá, melynek erősítését a nagyvezér, még 40,000 vérszomjas hadsereggel sietett. Eugent a császár megölelve, egy drága keresztel ajándékozta meg, kívánván, hogy ez alatt hódítsa meg számára a törökök kevély várát.

*) Azon tüzes üldözés miatt keletkezett zavarban, melylyel Eugen parancsára Pálffy ke getteté a törököket, a jeles Bonewal tábornok: 00 emberével oly mélyen benyomult a futó törökök közé tul a pétervárad hegyeken, hogy midőn a jobb szárnynak a futókat kerülni kellett volna, ezektől körülfogotak, és kisded serege 15-ön kívül, pikkkel magát diadalmasan keresztülvágta, mind egy szálíg lekonzoltaték, a csak kevés perczel azelőtt foglyul esett Bränner tábornokkal, ki ott fekiútt még melegen gőzölög vérebén.

— A császári tábor Belgrád alatt június 29-kén mutató magát egész pompájában. Az ostrom azonnal kezdetét vette, egyszerre 300 ágyulövvel; melyre a várból ép oly hatalmasan feleltek, és folyt szakadatlanul a leggyilkosabb tüzzel, ellenében a legelső tább védelemnek. Augusztus 10-én midőn a romboló tüzelés megkettőztetett volna, a magyar származású s Rákóczy alatt szolgált Vékony Jánost a nagyvezér levéllel a városba küldé, melyben meghatározva a napot és órát, melyen az ellenséget megtámadni fogja, megparancsolta, hogy akkor a parancsnok is kemény kiütést tenni el ne mulassza, hogy így a két tűz közé szoritott ellenség megsemmisítessék. Vékony pedig magyar szívtől lelkesülve, a levelet Pálffy János tábornoknak kézbesíté, s ekkép a terv meghiusulván, Eugen és Pálffynak várt megsemmisítése helyett, a török hadsereg keményen megverte, s büszke vára bevételét.

A csataterén 20,000 en maradtak, ugyanannyi megsebesülve fetergett ide s tova, kiket az Eugen által szabadon bocsátott várorséggel együtt bántani senkinek szabad nem volt. Beszélték a szabadon bocsátott őrség emberei, hogy ők a nagy szerű csatát, melynek következtében a vár elesett, se nem látták, se róla nem hallottak semmit a nagy köd, és Eugen ágyui roppant füstfellegoszlopai miatt.

Zsákmányul esett az egész tábori készlet és podgyász, 131 ágyu, 39 mozsár, 600 hordó puskapor, 9000 golyó, 59 zászló, 2000 mindennemű szükséges dologgal megterhelt szekér, és oly sokasága a teherhordó állatoknak, hogy egy forint három tevét is lehetett venni. — Ily nagy szerű vereségek után a fényes porta, békés gondolatokat ápolva, magához tért, és 1718-ban Passaroviczban, 25 évre békét kötött, melynél fogva Belgrád a magyar király birtokába visszakerült.

(Vége következik.)

Magyarországi és erdélyi bányahelyek.

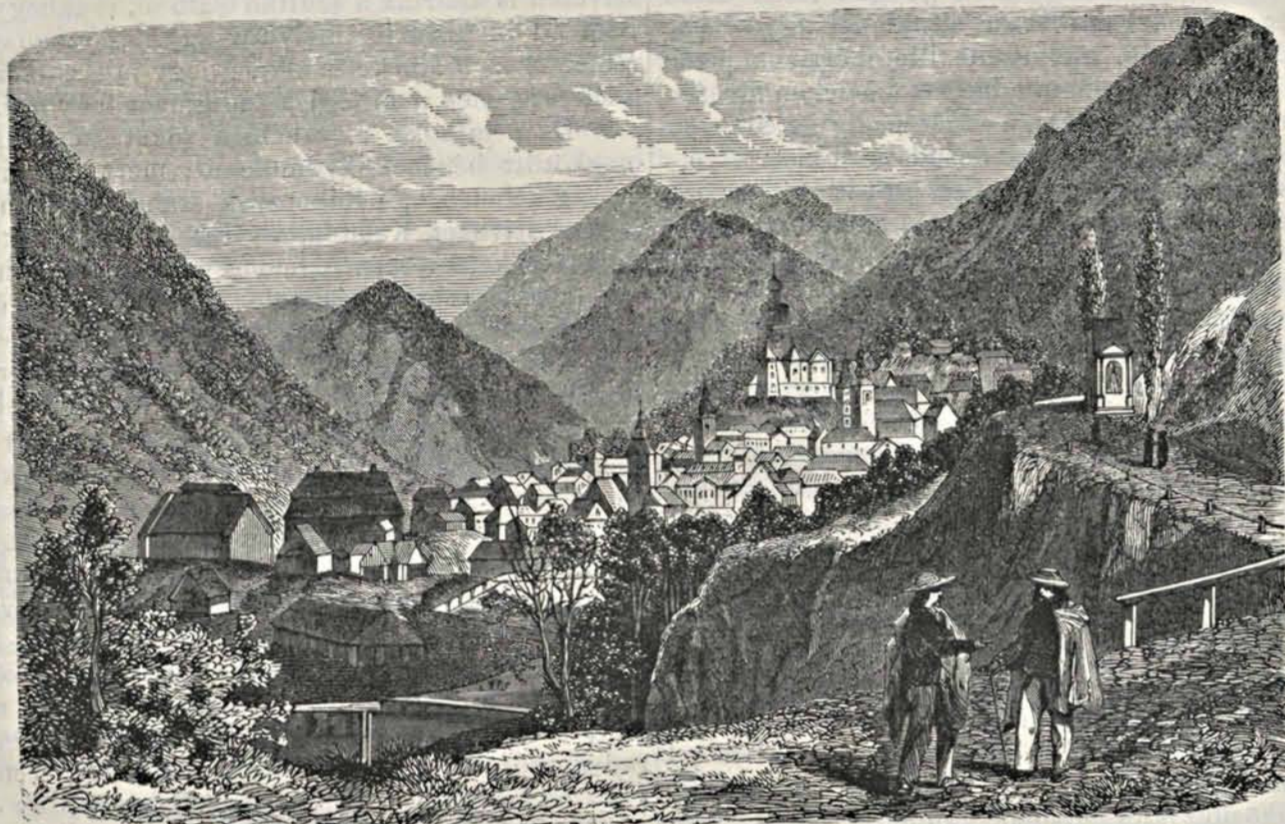
(Folytatás.)

2. **Körmöczbánya.** A város levéltárában több igen régi okirat közt van egy, mely Róbert Károly királyunktól ered; kitűnik ebből, hogy Körmöczbányát már Kálmán király szabad városásként, s így méltán tarthatjuk ezt hazánk legrégebbi bányavárosának.

Körmöczbánya Selmeztől északra mintegy 4 mérföldnyire, zöldbő és trachyt-hegyektől képezett mély völgyben fekszik. Lakosai számát 6,000-re teszik. Nevezetességei közt megemlítenedők: a várbeli régi goth egyház, a városi kéttornyu templom, a papir-és kövedénygyár, a vitriolfőződe, hol évenként mintegy 400 mázsa vitriolt készítenek, az ércmosóda, melyhez a víz csatornán, Turócmezgyéből vezetetik. Van két zárdája, gymnasia, bányatörvényszéke és kórháza, különösen a bányászok számára. Ki ne ismerné a szép körmöczzi aranyakat, habár csak hírből is? Ezeket is az itteni pénzverdében készítik. A város főélelmi forrása a bányászat. Itt csupán csak egy főtelért művelnek, mely azonban 30—90 lábnyi vastagsággal bír, mintegy 1800 öl hosszúságban ismeretes és többfelé elágazik. E telér zöldbőben van s tölteléké főleg e kőzet szétmállott részeiből áll. Helylyelközzel szabálytalanul és tulnyomólag kovandóval, melyek főleg arany, ezüst, és néhány ezüst-ércből állanak.

E bányák évenként mintegy 2 mázsa aranyat és 14 mázsa ezüstöt szolgáltatnak. A csekélyebb becű érczekből leginkább vas és ón ásatik.

3. **Szomolnok.** Szűk völgyben, a Szepe iség déli részében fekszik, s 4,500, többnyire bányászattal foglalkozó lakossal bír. Minden

Magyarországi és erdélyi bányahelyek: 3. Körmöczbánya.

Magyarországi és erdélyi bányahelyek: 4. Szomolnok, nyugati oldalról.

Elefántvadászat Afrikában.

A múlt évben olvastuk a külföldi lapokban, hogy az uralkodó szász-koburg-góthai herceg — közbevetőleg legyen mondva, Németországnak egyik legnépszerűbb fejedelme — számos tagból álló kísérettel Afrika belsőjébe utazott. A herceg azóta, társaival együtt, szerencsésen haza is ér-

oldalról magas, agyagpalából álló hegyek kerítik, melyek kén- és rézkovandóban igen gazdagok. Itt mintegy 182 ölnyi széles övben (Zone) rejlenek az érczek, részint mint összefüggő nagy lencsék, úgynevezett törzsek (Stöcke), 50—120 lábnyi vastagság, és sokkal nagyobb hosszterjedésben, részint mint szétszórt impraegnatiók. Tulnyomólag vas- és rézkovandból állnak, s csak nagyon kis mennyiségben fordulnak még benne elő: rézércz, természetű, ólomfényle, tünle (Blende) és koboltércz. Egy mázsa ércben átmérőleg 4 font réz található. De a réz nagyobb mennyisége itt nem kiolvasztás által, hanem nedves uton, az úgynevezett rézítés (Cementirung) által nyeretik. Már a bányákban szétválnak a kovandók (Kiese) a lég és víz behatása által; a szétválás a földalatti meleget helylyelközzel + 35 R. fokig emeli. Ezáltal a bányában minden víz sok vas- és rézgáliczot vesz föl. E kilugzási processus azonban ama roppant gorcokban (Halden) is folytatódik, melyek még kovandóval telve a fölszinen összehalmozvák, s itt a processust lehetőleg siettetik víz odavezetése által, míg a gorcok alja vízhatlan s úgy van elkészítve, hogy a gáliczvízek csak bizonyos helyeken folyhatnak le. A bányából kiszivattyuzott s a gorcokból lefolyt réztartalmu cementvizbe vaslemezeket és mindenféle vashulladékokat raknak. A hol a cementviz, mely feloldott kén-savas rezet és vasat tartalmaz, a vassal érintkezésbe jő, ott az alkatrészek egymás közötti fölcserélésének egy neme jő létre. A fémvas feloldatik, s helyette fémrez ülepszik le, vagyis a kén-sav, mely a rézzel össze van kötve, szivesebben egyesül a vassal, s e helyett a réztől, mint fémportól elválk. Ez elválasztott rezet aztán összeszedik és rudakba olvasztják. Az ekkint nyert réz rendszerint sokkal tisztább és jobb, mint az érczekből olvasztott. Szomolnokon ilyen módon évenként mintegy 3,000 mázsa réz termeltetik.

(Folytatjuk.)

Elefántvadászat Afrikában.

kezett s külföldi lapok azóta már több ízben hozának egyes leírásokat, melyek a sok tekintetben érdekes és fáradságos utazás élményeit s tapasztalatait adják elő. Jelen vadászati rajzunk is ily töredék a herceg egy leveléből.

„Miután utazásunk második napján, a keskeny Menza völgyön haladva a Samharát mögöttünk hagytuk — így szól levelében a herceg — által

nos meglepetésünkre elefánt nyomára akadunk. Természetesen nagy volt az öröm Izraelben; azonban csakhamar kétség merült föl bennünk aziránt, ha vajon nem csalódon alapszik-e örömrünk? mert alig hihettük, hogy ily vidékre is jöjének elefántok. Azonban további utunkon alkalmunk volt megbizonyosodni elefántok közellétéről; mert mindenütt letördelt ágak és fiatal fák hevertek a földön, sőt néhány nyomot is láttunk a nyirkos homoktalajban.

Vándorlásunk harmadik napján, midőn a menzai fősikra értünk, ismét minden nyomot elvesztettünk, s valószínűnek tartók, hogy a Menzavölgyön csupán keresztülment néhány elefánt, de tartózkodási helyök másutt van. Elefántvadászok után tudakoztunk, de hasztalan, s csak miután Menzát elhagytva az Aimsabát átléptük, akadunk esetlegesen egy elefántvadászra; s csupán e véletlennek köszönhetjük, hogy ama szörnyeteg állatokkal közelebbi érintkezésbe jöhettünk.

Menzába visszatérve, S-t megbízom, hogy az előtte ismeretes hegységet kutassa fel s az elefántok jelenlegi tartózkodásihelyéről, ha lehet, hozzon tudósítást. S. csakhamar azon örömdetes tudósítással tért vissza, hogy kevés mérföldnyire, a magas Veit Shakan meredek lejtőjén három csapat elefántot látott, melyek nyugodtan legelészvén, algha távoznak onnan mostanában. Rögtön hadjáratot határoztunk ellenök.

Másnap reggel három órakor, gyönyörű holdvilágnál utnak indulunk, s egyes elefántnyomokot követve, kilencz óráig szakadatlanul fölfelé törekedtünk. Rövid pihenés után végre déltájban a Veit Shakan tetejére értünk, melyet 8—9000 láb magasra becsültünk. Nagy fáradságunkat leirhatlan szép kilátás jutalmazta. A képzeltet legszébb panoráma nyílt meg előttünk, minőhöz hasonlót Sveicz és Tirolban is csak kevés helyen láthatni.

Miután legjobb távésövünkön sem bírtunk csak egy elefántot is fölledezni a hegy lejtőin, boszusan küldtem ki csapatunkból két bennszülöttet, hogy a hegyoldalon melyekben fekvő részein, hova eléggé el nem láthatunk, kutatásokat tegyenek. Egy előre meghatározott jeladásra mi is ugyanazon irányban voltunk utának indulandók.

Két-három óra közt lehetett d. u. midőn egy általunk alig hallható hang üt meg a velünk volt fiatal bennszülött fület. Kigyóként szökött fel a füből a meztelen fekete alak, s a legfurcsább tagmozgásokkal igyekezett velünk a történt jeladást tudatni. Mintegy varázsútra ugortunk fel most mi is fektünkől s kapkodtuk föl fégyvereinket.

A fiatal menzai, paizszal és dárdával fölfegyverkezve, vezette csapatunkat. Az angol konzul és német eleségvivők csakhamar elmaradtak tőlünk, mi többiek azonban összetartva haladtunk gyorsan előre. Csak mástól órai erős menet után találkoztunk a két kiküldött vadászszal, s elragadtatással láttuk az átellenes hegyoldalon az elefántokat nyugodtan legelészni. Távolabb egy másik hegylejtőn is láttunk távésövön elefántokat.

Egész erőnkől futottunk most tüskén bokron, alok, kaktusok és mizókán keresztül. Ruhánk csakhamar összeviszsa szakadt, s a nagy forróság miatt furdódtunk az izzadságban. Épen egy kis patak szikláin akartunk átugrálni, midőn tőlünk mintegy 50 lépésnyire négy elefánt pillantottunk meg. Mintha a földhöz szögezték volna lábainkat, oly hirtelen álltunk meg egyszerre mindnyájan.

Az elefántok alattunk haladtak el, s alig tűntek el az átellenes sziklafal mögött, midőn futásunkat szorosan az ő csapásukon ujjal folytattuk. A szenvedély mindnyájunkot komolyan fenyegetett. Alig mult el nyolcz perc, midőn a lefelé vezető nyomokat szikláról sziklára követve, az elefántokra bukkantunk, úgy hogy az egyik csak három lépésnyire volt tőlünk. Az elefántok t. i. visszafordulva, épen szemközt jöttek velünk. Még egy lépés, s mindnyájan veszve vagyunk.

E válságos pillanatban vadászom egy éles kiáltást hallott, s azzal egy időben az alatta mintegy 10 lábnyira levő kaktusszerűbe ugrott. Fontótgatásra nekünk sem levén időnk, s a bizonyos halált szemünk előtt látva, csaknem ösztönyszerűleg követjük vadászom példáját. Mint megjíedt tyukok, huztuk magunkat a sűrű növényzet közt egy granitszikla mögé. Az elefántok, a szokatlan jelenettől szintén megdöbbenve, féljobjra fordultak, olyformán, hogy tőlünk mintegy 15 lépésnyire, oldalal voltak felénk fordulva.

A cselekvés pillanata elérkezett. Én és még két társam csaknem ugyanazon pillanatban termettünk azon sziklán, mely mögött elrejtőzve voltunk, s egyszerre négy golyó furódott az óriásállat túltövébe. Az elefánt halálosan meg volt sebesítve; megállt s fájdalmában elbódult. Tudva azt, hogy rögtön megsemmisítése mulhatlanul szükséges, még tíz golyót lödözünk bele.

Egy másik elefánt, a lövések által megriaszva, a sebesült körül futkosott; ez is kapott egy golyót oldalába, mire szintén fájdalmas kiáltást hallott, s aztán gyors futásnak eredt. Első sebesültünk még néhány szóra s tova ingadozott, maga körül lassan megfordulva. Most megadtunk neki a kegyelemlovást, mire az óriásállat összerogyott, s a hegylejtőn remítő robajjal mintegy 500 lépésnyire lehömpölygött, fákat tördelve s sziklákat szaggatva le utjában. Örömjongva futottunk a legördülő óriás után a mélységbe, hol zsákmányunk két granitszikla közt fennakadva, lábával még erősen dolgozott. Hozzájutandók, már épen az utolsó sziklán akartunk lemászni, midőn nem messze egy fiatal elefántot pillantottunk meg, mely elesett anyját megboszulandó, egyenest felénk tartott.

Ismét veszélyes helyzetben voltunk, félíg ülve, félíg fekvő a sziklán, melyen lemászkodók voltunk. En kezdtem meg a tüzelést, mintegy 20 lépésnyire, s az elefánt térdre bukott; de csakhamar lábra állt ismét s dühö-

sen rohant egyik társunk felé. Szerencsére egy jól irányzott golyó rögtön a földre teríté.

Néhány perc alatt az először elejtett állat óriás testénél voltunk, ki-mondhatlanul elfáradva és kimerülve, úgy hogy alig voltunk képesek csak egy hangot is ajkainkon kibocsátani. De mit tevők legyünk most? ez volt a kérdések kérdése. Az éj hirtelen beállt, mint ez a forró égőv alatt történni szokott; hol töltjük az éjt? hol találunk csak egy csepp vizet is? Végre sok keresés után akadunk egy kis zöld pocésárra, melyből szomjunkat némileg enyhíthettük, s aztán egy téresebb sziklapon felütöttük éji tanyánkat és tüzet gyújtottunk a barangoló vadállatok elriasztása végett. A leirhatlan fáradság után üdítőleg hatott ránk az álom, melyből csak a jég hideg harmat s a kelő nap első sugarai által ébresztettünk föl.

A haj.

A haj fiziológiai s egyéb szempontból is a legnagyobb figyelemre méltó. Kétségtelenül ez a legjelentékenyebb természeti késsége testünknek, s azért minden időben, minden népnél a legfőbb gond fordítottat ápolására; hajkenesők, hajolajak s hájszépítő szerek már a legrégebbi korban is nagy szerepet játszottak, s mindenki előtt tudva van, mennyire ki tudják zsákmányolni napjainkban is az üzérkedők ez iparágat, a midőn számtalan újtalalmányu pomádét, olajt s vizet hirdetnek a legnevetesebb nyegleséggel, melyek állítólag a haját erősítik, növelését előmozdítják, s annak tetszés szerinti színt adhatunk velök.

Nemcsak a szokás és divat volt befolyással minden korban a hajpiperére, hanem a hajviselés sok művelt népnél egyzersmind politikai s társadalmi jelentőséggel is bírt, s ismertető jele volt rang és méltóságnak. Így Cicero idejében a legfőbb méltóságokkal felruházott férfiak hajukat fokozatosan fodoritva viselték, úgy hogy az némileg terrasse-okat képezett; a görögöknél a hosszú haj a szabadság jelvénye volt, s csak az ifjúkorba lépő serdülő fiúk haját vágták le, azt Apollónak szentelendők; a germánok és frankoknál a hosszú haj a királyi méltóságnak volt jele.

Keleten hajdan a kopaszsgót szégyennek tartották, minek oka kétségkívül abban rejlett, hogy a haj kihullása az undok, ragályos belpokosság előhírnöke volt. — A haj erőszakos levágása a celta-german és más népeknél meggyalázó büntetés s a polgári becstelenség jele volt.

A haj alakítása oly művészi, mint minden, a mit a természet teremtő keze hozott létre. Minden egyes hajszál a bőr alól börtökös gyökérből nő ki, mint igen finom hengeresövecske, mely a hüvelyk $\frac{1}{1000}$ — $\frac{1}{700}$ résznyi vastagságával bír; táplálékát a gyökere alatt levő zsírszövetből veszi, színét pedig egy színes olajtól nyeri, mely a bőrben, a gyökér közelében választatik el, s aztán a finom hajcsövecskébe egész a hegyéig felszivárogo. E zsírszövetből lesz a haj puha, hajlékony, sima és ruganyos.

A haj színére az életkor és éghajlat vannak legnagyobb befolyással. Gyermekkorban a haj rendszerint legvilágosabb s férfikorban legsötétebb, míg az agzság egészen elveszi színét, azaz megöszíti, a miről alább leendő szó. A Dél égető napsugarai nemcsak a testbört, de a haját is megfeketi; a néger haja koromfekete, míg az északi népek rendszerint világos színű; hogy pedig a hidegföldön lakói: a grönlandiak, tűzföldiek s más sarki népek haja fekete, az egyedül annak tulajdonítandó, hogy e népek halzsírral tulságosan bekenik hajukat, s így annak fölőseges táplálékot adván, színe megsötéteedik.

Hogy a légmérséklet mily nagy befolyással van általában minden állati szőrre, onnan is kitetszik, hogy Északon az állatok szőre, még olyanoké is, melyek déliebb vidékről kerültek oda, télen megfehéredik, míg az ugyanazon fajú állatok szőre Délen sötétszínű.

A haj egyes részének a rendestől eltérő színe részint születési hiba, részint betegség következménye. Így a londoni orvosi évkönyvekben olvassuk, hogy egy nyolczéves leánykának feje egyik felén hosszú fekete, a másik felén ellenben göndör szőke hajjal volt benőve; e mellett ábrázata és egész testének bőre egyik felén barna, a másik felén vakító fehér színű volt. *Ebbe* két fiúról tesz említést, kiknek fején fénylő-közöl egy csomó fehér haj volt; s *Dolius* Londonban oly férfit látott, kinek haja mindenféle színt játszott. Bányák közelében, dr. *Romel*, *Eckholdt* s mások tanúsága szerint, nem ritkaság, *zöld* és *kék*haju embereket látni, mely eltérő színek a bányák fémi kigőzölésének tulajdonítandók.

A haj simasága, tömörsége és puhasága is nagyon függ az éghajlati befolyásoktól. Leggöndörebb, valóságos gyanuhaja van a négernek, s ez bő kigőzölésének tulajdonítható; mert tapasztalás által igazolva van, hogy a fej erős kigőzölése, kivált ha az a fejnek folytonos fődvetartása miatt szabadon el nem illanhat, a haját igen meglágyítja s ez lassankint meggöndörödik; azért az orthodox zsidók közt, kik vallásuk parancsa szerint fejüket szüntelen fődve tartják, legtöbb göndörhajjat találhatni.

A hajgazdagság szabályszerint az északi népeknél nagyobb, mint a délieknél; míg a hajszálak finomságát illetőleg, épen megfordítva áll a dolog; s ez áll az állatokra nézve is. Az északi állatok szőrgazdagsága ismeretes. *Sigelius* írja, hogy Izland szigetén a kutyák szőre oly hosszú, hogy orosz-lánsörényhez hasonlít. Nevezetes észlelet az is, hogy az állatoknál különösen a test azon része szőrösebb, mely az időjárás különféle befolyásainak, külső megsejtéseknek stb. leginkább ki van téve; azért a testnek föld felé álló részét, mint a mely külbehátások ellen jobban védve van, közönségesen rövid, puha s kevesebb szőr takarja. Északon az emberek haja úgy, mint az

állatok szőre, sűrű s durva; az északi juh gyapja goromba, kemény, míg a spanyol és persáé finom, selymeszerű.

A haj rendszerint lefelé nő, és pedig oly formán, hogy egyik szál a másikat eltakarja; ily módon az állatok egész szőrruhát kapnak, mely testök tökéletesen védi s egyuttal izzadságuk lefutását is nagyon előmozdítja. Vannak azonban állatfajok, melyeknél a szőr különféle irányban nő, s majd bojtosan, majd meg fölfelé is áll.

A haj ereje rendkívüli. Már *Lactantius* beszéli, hogy midőn Rómát a gallok erősen szorongatták, a nők hosszú hajaikból köteleket fontak, melyekkel aztán a nehéz hajítólevegek vonattak. *Plutarch* és más régi írók is emlitenek hasonló eseteket. *Paulini* látott Wormsban egy 15 éves parasztfut, ki hosszú haján egy czinpalackot, melyben 12 pint sör volt, félórányi távolságra vitt. *Bartholini* beszéli, hogy egy férfiú hosszú hajával négy mászás ülövasat fölemelt.

A haj ruganyossága igen nagy. *Weber* tanár egy 35 éves nő hajával kísérletet tévén, úgy találta, hogy az hosszának egy harmadrészeig kinyújtható; ugyan ő azt tapasztalta, hogy a mely haját $\frac{1}{10}$ résznyire kinyújtott, a feszítő erő megszűntével ismét összehúzódott az, s csak $\frac{1}{17}$ részszel maradt hosszabb, mint volt a kinyújtás előtt.

Hogy a haj villanyos is, a tapasztalás kétségen kívül helyezte. *Kopp* és mások számos példát hoznak fel. hogy a hajnak és állatok szőrének sötétben fűsülése vagy simogatása folytán, abból villanyszikrák pattognak ki. A macska szőre, sőtében borzongatva, világit és serczeg.

A haj, mint tudjuk, igen gyorsan nő; azonban a tapasztalás azt mutatja, hogy ha hosszának egy bizonyos maximumát elérte, megszűnik nőni, míg újra le nem metszik. *Barthold* szerint, a haj nyáron, nappal és fiatal korban jobban nő, mint télen, éjjel és aggkorban; rövidre vágott haj gyorsabban nő, mint a hosszú, ugyszintén a szőke haj gyorsabban, mint a barna; a nőknél közönségesen erősebb a hajnöve, mint a férfiaknál; könnyű fejta-karó, csekély izzadás és szabad lég a haj növelését nagyon előmozdítja.

Említettük már, hogy a haj színe az azt tápláló olajanyag színétől függ; hozzáadjuk még, hogy a haj vörös színe a hajolaj vörös színétől származik; a fehér hajnál úgy találták, hogy az azt megtöltő olaj egészen színtelen, az olaj e színtelensége azonban az előrehaladt kor erőfogyásának tulajdonítandó.

A vörös haját sokan gonosz kedély jelének tartják; van a magyarok erre egy közmondása is, mely így szól: „Vörös ember, vörös ló, vörös kutya egy sem jó.“ Fölőseges bizonyítanunk, hogy a kik így gondolkoznak, a legigazságtalanabb előítéletnek hódolnak. — A vörös haját a görögök és rómaiak is gyűlölték.

A hajnak két legfontosabb beteges állapota: az idő előtti megöszülés és a kihullás vagy megkopaszodás.

A korai megöszülés a hajolaj elválasztásának hiányából támadt, s tartós fejfájás és kimerítő betegségek által idézhető elő.

Pomádék, olajok s Isten tudja, mitéle kenőcsök, melyekkel az üzérkedők naponként a legczifrább hirdetésekben boldogítják a világot (p. o. „Nincs többé kopasz föl!“) egyáltalában mitsem használnak; egyedül czél-szerű szer, mely a haj megöszülését hátráltatja, a tojásolaj volna, mely kénés vasrészeket tartalmaz, melyek közönségesen leghathatósab eszközök, a hajnak sötétebb színt kölcsönözni.

De a hajfestésnek nemcsak hogy nincs tartós eredménye, mert minden héten legalább egyszer ismételni kell, miután a hajgyökök mindig fehéren maradnak, mit csak pár napig lehet eltakarni; — hanem gyakran káros, sőt veszélyes következménye is van, mert azon változások által, melyeket a fejbörtön előidéz, fejfájást, izgatottságot, az arczon sömörös kiütéseket s több efféle kellemetlenségeket okoz.

Szenvedélyek, harag, mély bú, ijedtség, a tapasztalás tanúsága szerint, rögtön megöszülést idézhetnek elő. *IV. Henrik* a Bertalan-éj (párisi vérmenyegző) alatt állítólag egészen megöszült; ugyanez történt *Morus Tamás*sal, a híres angol kancellárral azon éjjel, midőn halálra ítéltetését vele tudatták; *hajor Lajos* császár nejét halálra ítélté, s e fölötti lelki furdalásában és bujában néhány óra alatt megöszült. Ujabb időben is akárhány ilyeset fordult elő. *Vauquelin* ezt egy savnak tulajdonítja, mely ily válságos percekben, midőn az emberi természet fölzaggatva rendes sodrából kiesik, s következtésképp az állati munkásság rendelténné válik, — az életművezetben (organismus) kifejlődik, a hajszálakba szivárogo s azok színanyagát szétbontja; hogy pedig a legfeketébb haj is észrevehetőleg elhalványodik, ha savakba tesszük, az kétségtelen tény.

Van eset rá, hogy egész-éges fiatal emberek is, minden észrevehető fizikai ok nélkül, megöszülnek; ismertünk négy testvér, kiknek haja fiatal-korukban ősz volt, sőt szakálluk is ezüsthéjér színben bujt elő; *Bartholini* beszéli, hogy ismert egy gyermeket, kinek fejét egyik felén vakító fehér, a másik felén pedig fekete haj takarja; *Baldanus* és mások egészen fehérhaju gyermekeket láttak. *Glisson* ismert egy férfit, ki hosszú, fásaszó utazása alatt megöszült, miután azonban magát otthon kipihente, haja lassankint ujlag visszakapta természetes sötét színét.

A haj kihullása vagy egyes helyekre szoritkozok, vagy általános; sőt néha egész családra öröklesképp kiterjed (*Herodo*); természetrajzában egy ily egész scytha törzsről tesz említést). A kopaszodásnak rendszerint vagy rendetlen életmód, vagy mély gondolkodás, tanulás és éjjelkezés az oka.

E bajt fiatal személyeknél az azt előidéző okok eltávolításával meg lehet előzni; de a nagy szavakkal ajánlt pomádék, olajok mitsem használnak ellene.

Csupán természetes ápolás által lehet a haját épen s teljességében

megtartani. A fejnek időnkinti mosása langyos szappanos vízzel, hogy róla az ugynevezett korpa eltávolíttassék, naponkénti gondos fűsülés nem igen sűrű fűsülés, nem igen meleg fejtakaró, a hajnak friss mandolajal kenése (ha t. i. a haj goromba, száraz, sörteszerű) és a fejnek egy kis gyümölcs-cszettel dörzsölése erős izzadás esetében: — ezek a legczélsebb eszközök a hajnak épségben tartására.

A haj kétségkívül az emberi test legfőbb díszje. Már *Pindar* „szép-haju“ melléknevet adott a graciáknak és Helenának, s *Homer* hosszú haját tulajdonít Jupiternek, különös méltóság jeleül, míg a fu-iák kigyóhajjal festettek. Az állatokat is díszíti a szőr, s a szőrtelen, csupasz testűek, p. o. a kétéletűek (amphibiumok) valóban utálatos, undort gerjesztő állatok. Sok állatnál a szőr az érzés szerveül is szolgál; így a macska, ha szemét bekötik is, bajusza segítségével minden útjába eső tárgyat ügyesen kikerül, míg ellenben, ha bajuszát töben levágják, ügyetlenül ide s tova tántorog, sőt el is esik. Némely állatnak a szőr védelmül eszközüli is szolgál ellenségek megtámadtása ellen; így, dr. *Banks* írja hogy a Csenedstenger egyik szigetén temérdek zöld hernyót látott, melyek szőrrel sűrűben voltak növe, s hozzájuk nyulva, kezén csaláncsípéshez hasonló, fájdalmas szurást érezett. Ugyaníly tulajdonságát tapasztalta *Piso* egy nyugatindiai pókfajnak.

De nemcsak díszül, hanem óvszerűül is szolgál a haj a meleg és hideg, valamint általában az időjárás mindenemü káros behatása ellen. A szemöldök úgy vannak alkotva, hogy a homlok veritéke ne a szembe, hanem a mellett oldalt folyjon le; a pillaszőr mérsékli a szembe ható erős világosságot, e mellett a por és apró rovarok ellen is oltalmazza a szemet; míg a szakáll a férfinak méltóságos tekintetét kölcsönöz, s már *Plutarch* megjegyzi: hogy a szakáll levele épen oly természetellenes, mint ha az orszlánnak a körmeit vágnák le.

Hátra van még, hogy a természetellenes szőrnövésnek néhány példáját említsük meg röviden, minők az orvosi évkönyvekben nagy számmal vannak följegyezve.

Néhány év előtt Pesten is látható volt a rutságáról híressé vált, szakállas *Pastrana Julia* (Isten nyugasztalja!); annak idejében becses arczképével is siettünk olvasóinknak kedveskedni; ő róla tehát nem szükség itt többet szólunk.

Lusitanus egy három éves leányt emlit, kinek egész testét szőr borította, és szakállja is volt.

Bichat Poitierben egy nyolcz éves gyermeket látott, kinek teste egy harmadrészt kiálló barna foltok lepték el, melyek rövid, sörteféle szőrrel voltak benőve.

Segerus bizonyos *Urslerin Borbáláról* emlékezik, kinek egész testét, még arczát is sűrű, durva, fekete szőr fedte; hosszú szakállja is volt, melyet hetenkint meg kellett nyírnia.

Rhodus Paduában egy 50 éves nápolyi nőt látott, kinek sűrű, hosszú fekete szakállja, szőrös melle és főrhangja volt.

Mária Terézia uralkodása alatt egy nő állítólag egy évig szolgált, mint háziúr, s vitésége által tisztí rangot is nyert. E nő különösen feltűnt rendkívüli hosszú bajuszával. Végre fölfedezték nemét, minek folytán a katonai szolgálatból nyugdíjjal elbocsátott, de esküvel meg kellett fogadnia, hogy mindig női ruhát viselend

Történelmi kalaszatok.

Irta Lehoczky Tivadar.

(Vége)

XVII.

Valami az itczéről 1715.

Ugy látszik, nemcsak korunkban, de előbbi századokban is változtatott hazánkban a mérték, főleg az itcze, s hogy felsőbb megállapított intézkedés szerint majd a kicsiny, majd a nagy itcze használtatott. Minap egy régi, érdekes levél akadt kezembe, melyet mind helyes imrodora, abban kifejtett férfias határozottság, mind a mérték divatozása iránti indokból közölni jónak látok. A levél következők:

„Tek. é. Nzetes Gyulai János alispán urnak. Isten eő Felsége ez ó esztendőrlt tegye által az új esztendőre kgmedt minden kedveseivel együtt, szivesen kívánjuk. Tek Istpán urunk! Vöttük az Kglmed nekünk küldött becsületes levélét kedvesen, melyben írja Kglmed, hogy az Ns Országtól deliberált *Kis iczével* árúlnók a bort közöttünk folyó Korcsmákon; mi, hogy az ellen cselekednének, őrizzen Isten, mind azon által azt írjuk Kgdnek, hogy úgy vagyon tudtunkra, hogy még azon icze ns vármegyénkben sehlut is nem restitultatik, melyhez képest, hogy ebben a dologban legelsőbbek le yünk mások felett, nem cselekedhetjük, másként ha más helyekben is ns vgyénkben usualtati és bevétetni fog, mi is annakutána jó szível fogjuk bevenni és usualni. Kglmedet T. Urunk kérjük is szeretettel azon, ne erőltessen kglmed bennünket, azon ns vgyék jövőndő gyüleiséig, hogy usualt yuk, ha akkoron deliberaltatni és prothokulatatni fog, hogy mindenütt usualtassék, mi is be-vevessük és usuallyuk, de hogy addig valamely nem Ember jószágára mehesünk és korcsmájának csapját bevághassuk, jó módgyát nem látván, nem cselekedhetjük. Ezek után ajánlyuk Isten oltalmába Kglmed, maradván Kgd alázatos szolgálja: Mi *Péterfalvi Nemesség*. Datum Péterfalva, die 20. Xbris, 1715.“ Hányan tudnak napjainkban ily rendesen írni, kérdem szeretettel?

XVIII.

Bebek Katarina menyasszonyi hozománya 1545-ben.

Néhány század előtt hazánkban, a XVI. században kihalt, őseredetű Bebek család egyike volt a leghatalmasabbaknak s legtehetősebbeknek. A Gömör-, Tornamegyékben részint épen fennmaradt, részint romokba döntött várak fenn hirdetik a Bebekék dicsőségét. A krasznahorkai vár kapuja előtt ott tárogat ma is vagy hat régi ágyú, másfél öles, öblös csatagigó, melyeken a szó „Franciscus“ és „Georgius Bebek de Pelsevicz“, most is csorbátlanul díszlik. — Igen, a lelketlen kőhalom, az ércdarab túlélte az egykoron büszke, gazdag, rettegett, de emberileg gyenge férfiakat; kiknek ma már poraik sincsenek, míg lakhelyük áll s a komor, mohos falak, a jövő öröklét feletti merengésre önként ösztönzik a koronkinti látogatót, a szerény buvárt vagy utazót; igen, e földön minden emberi mű elvész idővel, de a túlvilági élet állandó és örök lehet!

Bebek Ferencnek, ama híres, nyugtalan lelkű bajnoknak, leánya Kata, 1543. év keresztelő szent János napján Perényi Ferenchez nőül menvén, ez utóbbi család iratai közt levő eredeti jegyzék szerint, következő érdekes tárgyakat vitt magával.

Az aranyékszerek deák nyelven levén feljegyezve, itt csak azt említem, hogy B. Kata 4 aranyláncot, 1 csészét, 2 saphir s rubinokkal díszített billikomot, 5 gyémánt s rubintal kirakott keresztet, 1 merő saphirból készített mellűt, s 12 gyűrűt (azok között kettőt pecsénnyomóval ellátottat) vitt.

A jegyzék többi része magyarul levő irva, azt régisége miatt egész terjedelmében, az eredetihöz hiven lemásolva közlöm.

Ex Rebus Argentineis.

Egy mosdo Korsoba mosdo ceszevel gyra $\frac{1}{2}$ Vj.

Hat ezust talba gyra $\frac{1}{2}$ vnj. A kéth kannaba gyra + j. Tizenket kalanka, ket kys talka, az so tartoba vagjon gyra vj. Tizenketh talnyerba gyra + vnj. Az ivo vyragos kupaba gyra $\frac{1}{2}$ vnj. Kéth gyertya tartoba gyra y. Az tizenket vyllaba gyra y. Tota Summa facit marcas centum 12. triginta duas. Item Két ezust partaba gyra v. nehezek + j. Harmadik parthara feketehe Barson az alja gyra y nehezek vy.

Ex Vestibus Keuehkeusevk:

1. Egy vont aran Kamoka nystal bellelve nyoltszar aran forint erew.
 2. Mas aranyas atlasz nystal bellelve.
 3. Harmadik veres aranyas Barson tarkas Zobellet bellelth.
 4. Negyedik Zeoldyes aranyas atlasz zobellet bellelth.
 5. Ewtewdyk veres aranyas Barson regy nystal bellelth.
 6. Hatodjk veres kamoka nystal bellelve.
 7. Hetedik zeldyes granath nystal bellelth.
 8. Noltzadyk veres kamoka kewlreul zeoldyes sýma kekews tafotawal kjtzyfrazowth, az elej veres kamokaval hanth.
 9. Kjlentzedjk egy seteteszyn kamoka, zobellet az elej bellelth.
 10. Egy granath kewnthews seljem.
- Egy veres atlasz felsew wege ferfyvnaq valo.

Zoknyak:

Egy wont aran zoknya. Masyk veres Barson gyeongyevs. Harmadjk Zeoldjeos atlasz gyeongyevs. Negyedyk veres aranyas atlasz feketehe Barsonal hanth. — Zokhnya aranyas atlasz veres Barsonal hanth. — Hatodik feketehe Barson vonth aranyas hanth. Nyoltzadyk feyer habjth feketehe barsonal hanth. (a 7-ik hidnyzik.) Kjlentzedjk Zeld kamoka veres Barsonnal hanth. Tizedjk zeoldyes feketehe kepes fedel.

Egy gyewngyews feketehe kepes fedel.
Egy nagy aranyas feketehe gyewngyews eow.
Mas kitsy aranyas feketehe.
Egy tysztha gyeongy hym Ingvel egyetemben.
Masyk gyongy hym draga Ingvel egyetemben.
Egy Sorba tyzenketh aranyas gyeongjes hym Ingvel egyetemben.
Kylentz elew Ruha gyeongyevsteol, aranyostul draga negy kitsy partha negy zolgalo lenra. Egy gyeongyevs Korona. Ket selem paplan. Egy uy selem Paplan.“

Szerek a hangyák ellen.

Elapok folyó évi 19-dik számában a „szerkesztői mondanivalók“ közt olvastam azon kijelentést, hogy nem volna czélszerűtlen, ha azok, kik a hangyák ellen sikeres szerek tudnak, azokat köztudomásra juttatnák.

En jegyzeteim közt e tárgyra vonatkozólag, következőket olvastam:

- 1) Ha a hangyáktól látogatott helyre friss turbolya (Kerbelkraut, scandix cerefolium) levelek hintetnek, az alkalmatlan vendégek nyom nélkül eltakarodnak.
- 2) A „Journal des Agriculteurs“ szerint, ha a hangya-zsombék teteje levétetik, s azután az egész telep egy marok guanóval behintetik, a hangyák mind kipusztulnak, tojásaik pedig kiszáradnak.
- 3) Ha egy font üröm vízzel leforráztatik, és az ekkép nyert ürömlé, melyben az üröm is benne lehet, a kissé letetözött hangya-zsombéka, vagy a hangyák különbeni telepére öntetik, azok nyom nélkül elpusztulnak. Ha

a hangyák növényeknek vannak, a lefőzethez 4 lat tragant-mézga adandó és avval a hangyás növények lefecskezendők.

4) A hangyák és más kártékony rovarok kipusztítására a bibicz tartása is nagyon alkalmas, mely ha farktollai kihuzatnak, nem fog a kertből elrepülhetni, s a hangyákat és más rovarokat összefogdossa és megeszi.

5) A hangyák elpusztítására szinte igen alkalmas szer, ha azok letetözött zsombékára (a zsombék nagyságához képest) apróra tört konyhasó hintetik. A só száraz időben megötözendő, hogy felolvadjon s a hangyamenetekbe beszívárogn. Ekképen a pázsitokra rakodott kisebb hangyatelepek, melyek sem olajjal sem borseszessel nem valának elhajthatók, egy marok só segítségével nyom nélkül elűzettek.

6) A fák koronája hangyáktól biztosan megóalmazható azáltal, ha a fa tövére egy hat hüvelyk széles kátránnyal (Theer) bekent szalag körítetik, s annak közepére egy szalag gyapuzsinór vagy keskeny szalagocska köttetik.

7) Ha a hangyák által látogatott fák töve kenderolajban felolvasztott korommal bekent szalaggal bekörítetik, azok a hangyák nem fognak többé felmászni. Ha a méhkasokat akarjuk ez alkalmatlan vendégek ellen biztosítani, azok nyilásait szintén ezen kenőccsel kell bekennünk. Midőn más helyekről kívánjuk a hangyákat elűzni, elég, ha az illető helyeket korommal behintjük.

8) Mondják, hogy a hangyák elűzésére igen jó szer az is, ha jó erős szappanos vízzel a látogatott fák törzsét bekenjük, vagy a hangyatelepeket meglocsoljuk.

9) Pepin, a párisi növénykert igazgatója, a hangyák ellen egy szert tett közzé, melyre ő véletlenül jött reá. Egy alkalommal tudniillik paradicsomalmával (Lycopersicum esculentum) bibelődővén, e növény egy pár ágát a mellette levő hangyaszombékra vetette. A következő nap azt vette észre, hogy a zsombékban egy hangya sem mutatkozik. A kísérletet később ismételte, és a hangyák a paradicsomalmaággal betakart zsombékokból mindig eltakarodtak.

Dr. B. L.

A régi rómalak öltözéke.

A római férfiak közönséges ruházata két darabból állt: a felsőruhából és alköntösből, (toga et tunica.)

A toga a legrégebb római ruha; csak római polgároknak volt megengedve, illyent fölteni. Ha nyilvánosan mutatkoztak, a toga tunica nélkül viseltetett; ez utóbbit csak otthon hordozták.

A római polgár nemcsak feljogosítva, hanem kötelezve volt, togát hordani, ha nyilvános helyeken megjelent; törvényteleneknek tartottat, idegen nemzetek ruháit viselni. Midőn későbbi időkben, a görögökkel érintkezés után, elkezdtek ezeknek viseletét utánozni, különös rendeletek által kellett e visszaélést megszüntetni. Mindannak dacára a toga mindinkább kijött a szokásból s végre csak bírói tárgyalások, kihallgatásoknál, a színházban és ünnepélyes játékoknál használtatott.

Mig a görög felső öltöny, az ugynevezett pallium egy négyszögű darab szövetből készült, a római toga körformára volt szabva; egyik vége előlről tetetett a bal vállra, ugy hogy keresek oldala kifelé esett; aztán az öltözék hátul a jobb vállra vonatott, ugy hogy a kar benne, mint egy kötelekben nyugodott, mig a toga többi részét elől még egyszer a balvállra huzták, ugy, hogy a ruha mind elől, mind hátul arról lefogott. Mind a két kar be volt fedve s csak a kezek voltak szabadon. A mellen redősor keletkezett. Később a toga elkészítésére nagyobb darab szövet használtatott, ugy, hogy sokkal gazdagabb redősor jött létre, minek elérésére különös gondot fordított.

A toga színe fehér volt (toga pura); csak a serdülők hordoztak biborsujtással díszített togát (toga praetexta). Később a császárok kitüntetésből egészen biborszínűt viseltek.

A tanácsnokok (senatorok) szintén biborsujtást viseltek, mely alruhájokba volt szöve s közepén a nyakról lefelé húzódt.

A toga a római állam-köntös volt, a tunica a háziruha. Rómán kívül, különösen utazásoknál, togát nem viseltek, hanem egy ujj nélküli köpenyt, mely a nyaknál ki volt vágva, s a fején keresztül huzatott a testre. A fej közönségesen fedetlenül hagyatott, s csak utazáskor és a színházban tetetett rá nemezkalap.

Lábfedezetül otthon sándalok (soleae) használtattak, melyek szíjjakkal voltak a lábra alkalmazhatók; házon kívül pedig cipők viseltettek.

A tunica szorosan a testhez alkalmazódott, szintén ujj nélküli volt, csak mintegy a térdig ért, s övvel volt a testhez kötve. Későbbi időkben ujjakkal is viselték.

A köznépnek ez volt egyetlen ruhája; csak az előkelők nem mutatkoztak soha toga nélkül.

A haját és szakállt a rómaiak, a régebbi időkben igen ritkán nyiratták le. Csak a város építésének ötödik századában vált általánosabbá a divat, a haját nemcsak levágnatni, hanem gondöríteni s kenni is. Az ifjak s a nők hátrafelé szokták vonni a hajzatot s csomóba kötni. Ha az ifju a toga virilis-t öltötte fel, haja lenyiratott s részint Apollo tisztelőtérbe tűzte, részint Neptun tisztelőtérbe vízbe vetetett. A császárok alatt az álhaj és paróka viselése valami igen közönséges dolog volt. — Gallus után közli: Battaszéki.

Vasárnapi Ujság 36-ik számához 1862.

T Á R H Á Z.

Levelek a londoni kiállításról.

XIV.

London, augustus 19-én.

(Pezsgőbor és erő. — Jégcsindló gép. — A kiállítás vendéglősei. — Látogatók és vendégségek.)

Az ember nem oly könnyen feledi azon élvezeteket, mikben részesült, legalább mindaddig nem, mig ujabbakhoz nem jut s szinte nehezemre esik, még csak gondolatban is megválni azon sok jó comédentiától és boroskaktól, melyeket levelezői tisztennél fogva voltam kénytelen fölfrissíteni utósó tudósításomban. De nem is tréfadolog. Mindgyárt első reggelinek földi eper tejföllel, jégbe hűtött aranyos édes pezsgő, mely oly jó volt — ah, oly jó volt, mint a milyen Baring uram erszényéből csak telhetik, s vajjon e tündéri erszényre nézve van-e valami lehetlen? Azt mondják, csak koronás főeknek jut az ily pezsgőből, melyből különösen czár ő felsége fogyaszt el sokat. Ha bizonyosan tudnám, hogy ilyen champagneit ihatnám minden reggelire — még czárnak is be tudnék állni. Az egész világ rózsaszínben volt szemek előtt és megbocsátottunk mindazon cliquot-gyártónak, kik valaha hazug szeszükkel véleménykülönbségbe hozták lábainkat fejünkkel. Megbocsátottunk nekik, tán azért is, mert az eprekkel a jámbor gondolkodásmód tejt szívtuk magunkba.

Az olvasó otthon, ha élvezett velünk, nem hütelen hozzánk, ha keresztülkaszal hurczoljuk fáradt testünket a tömegben, a kiállítási palota tömkelegén. Sokszor nem is gondolja, mily fáradságos a „reporter“ tiszte. Általában mindig eső járt ránk. Oly idő ez, melyben tökéletesen megértjük a sógort, ha így káromkodik: „Donnerwetter Parapluie!“ Minden tempóban és minden hangból esik az eső; egyszer oly álmosan, mint falusi prédikáció augusztusban, másszor meg valóságos szeleburdi módon, egyszer vékonyan, másszor vastagon, egyszer vízszintesen, másszor függőlegesen, sokszor a kompasz és magasságmérő irányában egyszerre. Meglep, midőn fehér nyakkendővel, nyitott kab-szíjaink valamely vendégségre, alattomosan hozzánk sompolyog, midőn békésen fogyasztjuk ebédnél steakünket, vasárnap házukba zár- vagy fogva tart a kiállítást. Még a királynőt sem kimélti, ki e napoknak valamelyik reggelén két kisebbik fiával, egyik skót jelmezben, másik meg szolid angol kaputban, az eső elől a kiállítási épületbe menekülni kénytelenült.

Shilling-napokon még mindig legnagyobb a tolongás s a nagy tömeg még mindig a gyémántok köré csoportosul, azután megáll a gőzgépek előtt és összetűl a belgiumi képtáran. Egy vagy más furcsaság, például az éneklő-madarak a helvét osztályban, a francia fuvola-harmonium, a szaladó egér, természetesen szintén nagy közönséggel bírnak s a hol a nyers anyagok vannak fölhalmozva, nem kevesebb a néző, bámuló, műértő, nap- és óralopó.

A gép-osztályban, hol óriási mozdonyok, szövő-zörnyetegek stb. küzködnek, zúgnak, bömbölnek az elsőségért, többi közt a „centrifugal-pump“ Gwynne és társától gerjeszt nagy figyelmet. Egy másik gép, melyet a nagy tolongás miatt csak futólagosan nézhettem meg, minden czukraszatban és nagyobb háztartásban maholnap nélkülözhetlen fog lenni, annyira practikus és hasznos az. A francia departementba tartozik s készletekből áll, mik a vizet — meleg által fagyasztják jéggé. — Ez apparatusok, melyeknek készítői Carré és társa, Mémilmontant-utca, 149, Párisban, hideget gyártanak a meleg és az ammoniac-gáz vizenyős oldatának segélye által, és tetszés szerint folytonos vagy ideiglenes működésben tarthatók. Miután építő anyagánál, viznél és ammoniacnál egyébre nincs szüksége, ez apparatusok mindenütt és mindig alkalmazhatók, kevés fűtőanyaggal sok jeget készítenek, egy rész elégetett kőszénért három-négy rész jéggel fizetnek. Ily diadalt rég vívott ki a karöltve járó physika és vegytan, mely, különösen az utóbbi évtizedekben, oly hűsleges szolgálja mutatkozott az emberiségnek. Viz-szegény vidékeken, hol a legerősebb tél is, tán csak az utca sarát s néhány pocolyát fagyaszt meg, jég annyi csinálható ez olcsó gép által, a mennyi tetszik. Véletlen sebesülések, forrólázak hányszor hozzák zavarba az orvost, az ápolót! A legszegényebb község is megszerezheti e készletet, mely csaknem oly szükséges, mint a vizipuska; a gépezettel való elbánás oly egyszerű, hogy egyszeri magyarázat után — mely az említett gépezet urak által írásban nyerhető — a gyermek is megérti. A szükségesen kívül aztán a kellemes. Kis mezővárosokban, hol arany gyanánt őrzi egyik másik tehetősebb jegét, nem egyszer szottyan kedve az embernek, különösen nyáron, egy kis jégbehűtött boroskára. Masina mozog! — egynehány percz alatt ott a jég. — Különösen földmives atyánkfiai, kik eddig szintén meleggel hűtötték magukat takarásuk, már mint a butító pálinkával, több erőt és több kedvet fognak meríteni a jeges vízből s azon gazdák, kiknek elég tehetségük van drága cséplőgépek megszerzésére, a jégcsindló, mely, ismétlem, igen olcsó, nem fognak megfélekedni. — Nem hangoztat beszédek. A császári kormány által kirendelt Regnault, Balard és Pouillet urakból álló vizsgáló-bizottmány odanyilatkozott, hogy Carré et Comp. urak készlete által sok van elérve, és véleményadásuk zárgpontját e jellemző és dicséret szavak képezik: „une solution du problème de la réfrigération artificielle“

dans toute sa généralité.“ (Egész általánosságban megoldása a mestereséges fagygyártás problémájának.)

A „V. U.“ nem mulasztandja el e gépet rajzban megismertetni olvasóival.

Hatvanezer látogatóra van naponkint szüksége a kiállításnak, hogy költségei nemcsak fedezve legyenek, hanem ezenfölül még egy kis nyereség is maradjon; s az oly napokon, hol kevesebb a látogató, minden egyes extra még ráronak egy kis adót. Catalogusok, távcsövek eladása, kikölcsönzése szintén hoz a konyhára. Esernyő, sétabot bizonyos taksa mellett váltatható ki ismét az előcsarnokokból, hol azokat le kell rakni; egy-egy széknak, székhelynek, mosdótálnak használatáért 2 pence jár. A két vendéglő bérlőjének nemcsak nagy lakbért, hanem minden látogatótól fejenként — ha bemegy a restaurációba vagy nem — $\frac{1}{2}$ pennyt köteles fizetni a királyi bizottmánynak, ugy, hogy ha p. o. 20% vesz frissítőt, minden egyesre $2\frac{1}{2}$ pence kell „kivetni“, angolosan fejezve ki magamat, mielőtt nyereségre számíthat a vendéglős. Innen a nagy árak miatti panasz, mely, mint látjuk, mindkét részlől igazolva van.

Miután a gyártulajdonosok munkáikat megsejtálták már a kiállítás, csoportosan a hadsereg is okult, már a hivatásával ellenkező béke műveim, most már a köz- és magántanodák is küldik növendékeiket a palotába, hasonlóképp az árvaházak, kisedzők, gyermek-menhelyek stb. intézetek is. A kis emberkéek sokszor furcsánál furcsább egyenruhában léptetnek el a néző előtt, hosszú sorban, páronként; mire minden osztályt a kiállításnak megénezték Anglia apró reményeivel, mindegyik „mealpie“vel, valami, méhében sonkát tartalmazó és ez okból pástétomig avanzsérozott tésztafélével traktáltatik meg. — Néhány hét előtt dán hadihajó „Hekla“ kötött ki a Victoria-dockoknál. Küldetése azonban igen békés természetű volt, 200 dán munkást és kézművest hozván magával, kik a kormány költségén 10 napig mulattak Londonban, hogy a kiállításnak osztályait tanulmányozzák. E férfiak hajón háltak, katonai rend és tiz- vagy husz legényből álló csoportokban, egynek vezénylete és parancsa alatt állottak.

Ily küldötték több ország és város részéről is költségen jelentek meg itt. Bécs 15-öt küldött. — Hát Pest?

Még két érdekes estélyről kell megemlékezniem.

Az egyiket a szépművészetek pártoló társaság rendezé Miss Burdett Coultts termeiben, a másikat a numizmatikusok és régészek, vagy ha tetszik, ódonászok, mostani elnökük házában. — De még a theologusok is mulattak. Egy a londoni püspök fulhami palotájában adott minden Londonba idöző külföldi lelkésznek tiszteletére (valláskülönbség nélkül) nagy ebédet, melyre meggyéneket minden pásztorra hivatalos volt és mely estélyen a püspök neje Mrs. Fuit sok kellemmel adá a gazdasszony szerepét.

Walthamstowban 172 bibliaterjesztő nő vendégléttetett meg Mr. Barclay nyaralójában. Thea után Lord Shaftesbury, főtiszt, Pateson J. és mások tartottak szónoklatokat és mondtak keneteljes toasztokat.

Nem akarok megfélekedni a mértékeltesség társaságáról sem, melynek bankettjén józan kutviz, higgadt kenyér, ártatlan gyümölcsök és néhány sötalan hering vitték a főszerepet.

Adja Isten egészségükre!

Dr. Tótkés.

Irodalom és művészet.

+ (Uj naptárak.) Legközelebb ismét két új naptár jelent meg 1863. évre Heckenast Gusztávnál, nevezetesen:

„István bácsi naptára.“ Az eddiginél jóval nagyobb alakban jelent meg, számos fametszvényvel díszítve. Ára 50 kr.

„Bolond Miska naptára.“ mulattató élces tartalommal s számos képpel. Ára 80 kr.

+ (Uj könyvek.) Lauffer és Stolp kiadásában jelentek meg:

„Csődüggyekben a tek. kir. váltófeltörvénysek és a főmált. hétszemélyestábla által az 1841-évtől egész az 1862. évi május végig megállapított elvek s ezen elveket tárgyzó határozatok gyűjteménye.“ Összeszedte Szeniczey Gusztáv. Ára 2 ft.

Ugyaníly „gyűjtemény“ a váltóüggyeket illetőleg, szintén Szeniczey Gusztáv által összeszedve. Ára 2 ft.

Magyarország és a magyar sz. koronához tartozó országok földrajza, tanodái és magánhasználatul írta Vincze Paulin. Második kiadás. Ára 48 kr.

Végül a „Külföldi regénycsarnokból“ megjelent: „A regens leánya“ című regény első kötete. Ír. Dumas Sándor után fordította Hang Ferencz.

+ (Hangversenyek.) Hull a fák levele, annak jeleül, hogy közeledik az ősz; de tán még salhatlanabb jele a közeledő ősznek az, hogy már történnek előkészületek a hangversenyekre. Mint hirlik, a Muzemban 6 filharmoniai és az „Európában“ 6 kamarai hangversenyt szándékoznak rendezni. Lesz tehát a jóból untig.

+ (Jókai Mór) legközelebb ismét egy érdekes regénnyel gazdagítja irodalmunkat. Ez új regény címe: „Politikai divatok”; 12 füzeten fog megjelenni a szerző kiadására mellett; az első füzet oct. 1-én jelenik meg, azután pedig minden hó 1. és 16-án egy-egy füzet kerül kiadásra. A regény helyben 5 ft. 50 kr., vidékre küldve 6 ft. A megrendelések Emich Gusztáv kiadóhivatalába küldendők. Hogy mit tárgyal a regény, kitűnik szerzőnek az előfeszítési iven közzétett előszavából, melyet ekként végez: „Ki ne tudná, csak másfél évtized alatt hány politikai eszme vált uralkodó divattá közöttünk? hány áldozatot és mily nagyokat vitt magával? a kiknél az több volt, mint divat, s a kik hívek maradtak még akkor is eszméikhez, midőn azok már kimentek a divatból. E korszakot igyekezett visszatünetni regényem, melynek bizonyosan számos hibái között első helyet foglalhat az, hogy több munkája volt benne az emlékezetnek mint a képzelmi erőnek.”

+ (A „Magyarország gyümölcslészet”) című füzetekből most jelent meg a harmadik, gyönyörű színezett gyümölcsképekkel s a hozzávaló szöveggel. Az eddig megjelent három füzetből mindenki meggyőződhetett, hogy ez a maga nemében páratlan hazai vállalat a legmelegebb támogatásra méltó ezen a reméljük, hogy a közönség a kiadó Heckenast Gusztáv áldozatkészégét méltányolva, részvétét nem vonandja meg tőle.

△ (Házi tanácsadó) című hetilap) indul meg okt. 1-én Pesten, Mikoviny Bertalan szerkesztésével, ki egyúttal a lap kiadótulajdonosa is. Tárgyai leendőek: a mezőgazdaság általában, a kertészet, szőlőszet, marhák és állatok, méhészet, selymészet, a konyha és éléskamra kezelése, gépek ismertetése stb. Ára negyedévre 1 ft. 50 kr., félévre 3, egész évre 6 ft. Az előfizetések a kiadószervezőkhöz (síp-utca 3 sz. a.) küldendők.

△ (Uj szerkesztők.) Az „Alföld” szerkesztését és hó elsejével Környey János, volt sz.-fehérvári tanár, a „Korunk” szerkesztését pedig Kövöly László, történetíró vette át, ez utóbbi tulajdonosi joggal.

+ (Szinházi ügy.) Nyéky ur megúnván az igazgatói dicsőséget, mint mondják, már nem vezeti a nemzeti színház ügyeit. Az új igazgató kinevezését f. hó 12-re várják.

+ (Ellinger) elveszté a nemzeti színház igazgatósága ellen indított perét s kártérítésre lón elítélve.

+ (Vendégzserelések.) Jekelfalussy, ki jelenleg Odessában énekel, nemzeti színházunknál is fog vendégzserelni, sőt hirszerint annak állandó tagja is leendő. Mint mondják, Stéger is ujjal meglátogat bennünket. Mindkét énekes eléggé ismeretes a pesti közönség előtt.

+ (Voggenhuber Vilma) e napokban Berlinbe ment vendégzserelni.

Egyház és iskola.

+ (A pesti várostanács) elhatározta, az itteni evang. főgymnasiumnak tervezett bővebb kiépítésére a süttő-utczában igényelt helyet e végre átengedni, természetesen kárpótlás mellett.

○ (Az egri székesegyház külfése) az érsek és káptalan költségén kiujtatták. A költség 46 ezer ftra rug.

+ (Az egri jogakademia) okt. 1-én nyilvánossági joggal megnyitatták, az ottani igazgatóság 3 jogi tanszékre pályázatot hirdet, felszólítván mindazokat, kik e tanszék valamelyikére magukban kedvet és hivatást éreznének, hogy tanári képességükről szóló bizonyítványokkal ellátva, magukat szept. 15-ig a lyceumi igazgatóságnál jelentessék. A tanári évdíj 900 gkat. A három tanszékkel a következő tantárgyak előadása jár: 1) Jog és államtudományi encyclopaedia; 2) Magyarország történelme és a polgári törvénykezési szabályok. 3) Osztrák polgári magánjog, a váltó és kereskedelmi joggal, pénzügyi politikával s tényleges szabályaival.

— (A veszprémmegyei hely. h. egyházmegye) általános szavazattal egyházkerületi aljegyzővé Vadnai Rudolf tanácsbíró választotta.

— (Iskolai jelentés.) A n.-kőrösi hely. hitv. lyceumban, mely áll 6 osztályu gymnasium s 3 éves bölcsészeti osztályból, a felvételi vizsgálatok s beiratások szept. 28-án fognak megkezdetni. A tanítások okt. 4-én kezdődnek meg. — A III. bölcsészeti osztálynak f. évben is két ága lesz, u. m. jogi detöket. — A II. bölcsészeti osztály növendékei kívánságuk szerint, ha ez osztályt kellő sikerrel végezték be, a kiállott szigorlat után értségi bizonyítványt nyúl láttatnak el, melylyel az egyetemi pályára léphetnek. — Intézetünk tagjai részint csekély fizetés mellett, részint ingyen, rajz, zongora és frantagja nyelvben vehetnek oktatást. Miután az iskola e f. évben kiépítették, czia nyelvben vehetnek oktatást. Miután az iskola e f. évben kiépítették, bővében vagyunk a kényelmes és egészséges termeknek. Továbbá a főtiszt. superintendencia s a helybeli egyháztanács pártfogása alatt levő tápintézetben szegény és jóerkölcsű ifjak 36 ft. évi fizetés mellett mint beneficiatusok s minden minden félév kezdetén letendő — felvételnak mint beneficiatusok s tisztességes ebéd s vacsorával láttatnak el. Ugyane tápintézetbe 58 ft. fizetés mellett egész díjasok is beléphetnek, mire figyelemmel az azon szülők és gyámok, kik gyermekeiket oltósó és jó kosztal kívánják ellátni.

N.-Kőrös 1862. szept. 2-án. Szilágyi Sándor, igazgató.

Ipar, gazdaság, kereskedelem.

△ (A marhavész Pesten is kiütvén) annak terjedését megakadályozandó, a hatóság többféle intézkedést vett foganatba; így p. o. a marha behajtása a városba megtiltatik, kivéve a kerepesi uti vámvonalnál; továbbá az országos és heti marhavásár a vész megszüntéig az illóli határkorcsmánál tartatik meg.

+ (Gyapottermelés statisztikája.) A „Le National” című belga lapban olvassuk, hogy Londonban közlebről nagy gyűlés volt, melyben a gyapottermeléséről értekeztek. Anglia, mely gyári állam, most az amerikai háborúk alkalmából igen élénken érzi, hogy e részben mily függésben áll Amerikától. A gyűlés elnöke M. Cleatham érdekes adatokat mondott el a gyűlésnek az amerikai gyapottermeléséről. Az ottani gyapottermelés értéke 1860-ban ezer millió frankra ment. 1860. végén Amerika évi gyapottermelését 4,675,000 bárra számították, mely az összes világ e nembeli termelésének 85 százalékát tette. Brazília természet 103,300, Egyiptom 135,000, Nyugat-India 4,800, Kelet-India 600,000 báll gyapotot. A fogyasztás 4,856,800 báll. Ebből Anglia 52, a continentalis népek 32, Amerika 16%-ot dolgozik fel. Angliában azonban annyi fonógvár van, hogy évenként öt millió bállt feldolgozhatnak. Amerika ezen nagy gyapottermeléséhez 75 év alatt jutott el. 1756-ban hoztak ki onnan legelőbb gyapotot s az egész őszeg tett 5 bállt, a mit Liverpoolba hoztak volt. Két év mulva már 100,000 bállt szállítottak ki, s fennebb láttuk, hová emelkedett 1860-ig?

Közintézetek, egyletek.

+ („Magyar gazdaszseronyok egylete”) Damjanics Jánosné, mint elnök, a „magyar gazdaszseronyok egylete” ügyében felhívást bocsátott közre, melyben a gazdaszseronykodás fontosságát s ama hagyományt, hogy a magyar honleány egyszerűen jó gazdaszserony is, kiemelve, így folytatja: „Czélünk tehát a dicső hagyományt eredeti ősfényébe visszaállítani, azért „a magyar gazdaszseronyok” címe alatt már a mult évben alakult egyletet ujjal életbeleptetni eltökéllök, azon édes reményben, hogy minden lelkes s igaz szép pártfogásnak örvend, a mennyiben már is több lelkes alapító- és számos rendes-taggal bir, de még mindig nem rendelkezik elég pénzerővel arra nézve, hogy kitűzött czéljainak megfelelőhessen. E nemes czélok egyike egy leányképezdének megalapítása, melybe a szegény elhagyott árvaleányok felvételének s gazdaszseronykodás- és háziiszolgálatra, — miben egész létvétségnek s gazdaszseronykodás- és háziiszolgálatra, — miben egész hazánkban most oly nagy hiányt szenvedünk, — kellőleg kiképeztessek. Az már pedig maga e czél nagyszerű pénzalapot igényel. Ezenkívül czélja az egyletnek: I. Az édesanya magasztos hivatásáról fogalmat, a nemzet mindenképpen elvárni, s a házi ipar számos ágának mivélését s terjesztését eszmegedvelteni, s a házi ipar számos ágának mivélését s terjesztését eszmegedvelteni, s a házi ipar számos ágának mivélését s terjesztését eszmegedvelteni. III. A honleányi kötelességek megismertetése s azok betöltésére való serkentés. Hogy tehát a magyar gazdaszseronyok egylete mindentere való serkentés, szükséges, miszerint e nemes szándékok minden magyar honleány támogatása s pártfogója, vagyis tehetségéhez képest anyag pénzalapját — mint e czélok elérhetőségének főeszközét — áldozó készséggel szaporítsa. — Ez pedig úgy eszközölhető, ha minden honleány, kiképzés tag aláírandja, vagy pedig képességéhez mérten egyszer s mindenkorra átadandja az e czélra szánt összeget. Egyszermind pedig környezetben is ez egylet számára aláírási adakozást, és segélyezést gyűjteni szives leendő. — A már adakozott alapítók nevei következők: gróf Zichy Jánosné 400 ft, gróf Károlyi Edéné 400 ft, gróf Zichy Pálné 400 ft, gróf Bánffy Miklós 200 ft, gróf Wenckheim Józsefné 200 ft, Hollán Ernőné 200 ft, Zierer Józsefné 100 ft, Benedikty Györgyné 100 ft, Polgár-B. Rudnyánszky 200 ft, Simigh Istvánné 100 ft, Damjanich Jánosné 100 ft, Tomay Miklós 10 ft, Fenczel Gerzsonyiné 5 ft.

○ (A magyar földhitelbank alapítókának száma) hirszerint eddigelé 125-re megy. Az intézet, mint értesülünk, 1863. elején kezdendi meg működését. Az alapító tagok gyűlése, melyben ezek az eddigi ügyvezetők jelenlést. Az alapító tagok gyűlése, melyben ezek az eddigi ügyvezetők jelenlést. Az alapító tagok gyűlése, melyben ezek az eddigi ügyvezetők jelenlést.

○ (A magyar földhitelbank alapítókának száma) hirszerint eddigelé 125-re megy. Az intézet, mint értesülünk, 1863. elején kezdendi meg működését. Az alapító tagok gyűlése, melyben ezek az eddigi ügyvezetők jelenlést. Az alapító tagok gyűlése, melyben ezek az eddigi ügyvezetők jelenlést. Az alapító tagok gyűlése, melyben ezek az eddigi ügyvezetők jelenlést.

○ (A magyar földhitelbank alapítókának száma) hirszerint eddigelé 125-re megy. Az intézet, mint értesülünk, 1863. elején kezdendi meg működését. Az alapító tagok gyűlése, melyben ezek az eddigi ügyvezetők jelenlést. Az alapító tagok gyűlése, melyben ezek az eddigi ügyvezetők jelenlést. Az alapító tagok gyűlése, melyben ezek az eddigi ügyvezetők jelenlést.

○ (A magyar földhitelbank alapítókának száma) hirszerint eddigelé 125-re megy. Az intézet, mint értesülünk, 1863. elején kezdendi meg működését. Az alapító tagok gyűlése, melyben ezek az eddigi ügyvezetők jelenlést. Az alapító tagok gyűlése, melyben ezek az eddigi ügyvezetők jelenlést. Az alapító tagok gyűlése, melyben ezek az eddigi ügyvezetők jelenlést.

○ (A magyar földhitelbank alapítókának száma) hirszerint eddigelé 125-re megy. Az intézet, mint értesülünk, 1863. elején kezdendi meg működését. Az alapító tagok gyűlése, melyben ezek az eddigi ügyvezetők jelenlést. Az alapító tagok gyűlése, melyben ezek az eddigi ügyvezetők jelenlést. Az alapító tagok gyűlése, melyben ezek az eddigi ügyvezetők jelenlést.

○ (A magyar földhitelbank alapítókának száma) hirszerint eddigelé 125-re megy. Az intézet, mint értesülünk, 1863. elején kezdendi meg működését. Az alapító tagok gyűlése, melyben ezek az eddigi ügyvezetők jelenlést. Az alapító tagok gyűlése, melyben ezek az eddigi ügyvezetők jelenlést. Az alapító tagok gyűlése, melyben ezek az eddigi ügyvezetők jelenlést.

Közlekedés.

○ (A Luczenbacher-féle gőzösök kikötőállomása) azon helyen leendő, hol jelenleg a Depiny fürdője áll.

○ (Vasuti engedély.) A Győrtől Pápán át Keszthelyre vezető és a budai pragerhofti vasúthoz csatlakozó vasútvonal technikai előmunkálataira a Bologh Kornél, Peregi Mihály, Zmeskál István és Ziska József által kért engedély megadatott.

+ (Vasutügy.) Zágrában, a tenger felé vezető vasut érdekében alakult bizottság elhatározta, hogy a Károlyvártól vezetendő vasut végpontja nem Zeng, hanem Fiume lesz. Pestre pedig ugyane bizottság felponjtja meg küldeni, hogy itt is bizottság alakuljon a Pest és Fiume közötti vasut érdekében.

Balesetek, elemi csapások.

+ (Vizbehatalások.) Nem mulik el egy hét anélkül, hogy legalább egy-két holtestet a két főváros közt a Dunából ki ne fognának. E napokban is két női hullát vetettek ki a habok. E szerencsétlenek kis-oroszi pórnők voltak, kik éjjel egy élelmiszerekkel megrakott csónakban Pest felé evezvén, Sz.-Endre alatt egy tehérszállító hajóba ütköztek, minek folytán a Dunába sodortatván, nyom nélkül eltűntek.

+ (Vasuti szerencsétlenségek.) Mult hó 18-án Alicante és Valencia közt iszonyu veszedelem volt a vasuton. Villablodenál egy felhőszakadás a vaspályát mintegy 100 meternye megrongálta, mit a mozdonyvezető éjjel nem vehetett észre, s idő se volt, öt arról tudósítani. Így történt, hogy a mozdony s a kocsi az eső által kimosott földszakadékokba rohantak, melyek közül némelyek mintegy 10 lábnyi mélyek voltak. 500 egyén borzasztó jalkiáltása s az összetört kocsi recsegése rémitően hangzott az éj csendében. A halottak és sebesültek számát még nem tudhatni, de igen jelentékeny az. A szerencsétlenek közül többeket a víz sodrott el. — Ennél még borzasztóbb vasuti szerencsétlenség történt mult hó 28-án Karborough angol város mellett. Két különvonat (az egyik 1000 utazóval) kevés percnyi különbséggel, egymásután indult el Londonból. Az első vonat éjjel tájban pár pillanatra megállt, vizet fölveendő; ezalatt a másik utolérte a vele összeütközött. Többen azonnal szörnyet haltak, 25 iszonyuan megcsontított s egészen mintegy 400 egyén kapott többé kevésbé súlyos sebet. E pillanat öldöklőbb volt egy-egy kisebb csatánál.

Mi ujság?

△ (Névváltoztatások.) Legfelsőbb engedéllyel Glück Móríc kassai lakos, „Szerencsi”-re, Reisz Zsigmond, aradmegyei leiki orvos, „Rombai”-ra, Kupfersmid Sámuel gömörmegei csetneki kereskedő, „Rezesi”-re, Klette Károly és Klette Gusztáv, budai lakosok, „Kéleti”-re, Huber Iván, nógrád-megyei szíriki gyógyszerész, „Telkesi”-re változtatták vezetékneveiket.

○ (Cs. kir. tengerészeti miniszter) a trieszti helytartó, b. Burger nevezetett ki.

+ (Tüzoltó-társulat.) Gr. Széchenyi Ödön a londonihoz hasonló tüzoltó-társulatot akar szervezni a fővárosban. Terve foganatosíthatása végett e napokban szándékozik lépéseket tenni a városi hatóságnál.

△ (Telekeladások.) A váci-ut végén közelebb több háztelket adtak el árverés útján, négyzetöglöt 20 ft 50 krtól 55 ft 50 krig.

+ (Az irói segélyegylet javára Kozma Irma Erdélyből) 200 ftos alapítványt tett urbéri kötelezővényekben, melyeket lelkes sorok kíséretében a „M. Sajtó” szerkesztőségéhez küldött be.

+ (Csüd.) Jónás Zsigmond, pesti nagykereskedő csőd alá került. Passiv állása félmillió ftra rug.

+ (Elfogatások.) E napokban három egyént fogtak el fővárosunkban, kik azon gyanuban vannak, hogy értékpapirokat hamisítottak.

+ (Nagy Lajos bankjegyhamisító) ki pesti börtönéből megszökött, a legutóbbi időben több napig Bukarestben tartózkodott. Szakalla levétele által teljesen ismeretlené tevén magát, „Sükei” név alatt Giurgevón át Törökországba menekült. Úthetik már most bottal a nyomát.

○ (A pesti kényszerdolgozók gondnokának lelete) e napokban vesélyezt meg a városi hatóságok. A gondnokok meggyilkolni, de a segítségére elősiető felügyelő és ellenőrnek sikerült a gonosztevőt szándéka végrehajtásában meggátolni. Mindahárman megsebesültek, de nem vesélyeznek.

+ (Egy tulbuzgó lelkes.) Sz. István napját a sklenoi tótajku lakosság is dicsőretremelő ájtatossággal ülte meg. Az ottani furdővendégek közadakozás útján néhány font löpört vásárolván, mozarazással akarták a nap ünnepélyességét emelni; a lödözést kora hajnalban meg is kezdték, azonban egyszer csak megjelent a lelkes s a mozarakat elhordatván, a további durrogatást betiltotta (talán mert a lövések förliasztották a tisztelendő urat álmából), sőt még a nép által kitűzött nemzeti zászlót is levettette.

△ (Az erdélyi kir. tábla újjászervezése.) Bécsből írják a „Korunk”-nak hogy a kir. tábla újjászervezése megtörtént, még pedig egészen a volt cs. kir. országos főtörvényszék mintájára. All egy elnök- és másodelnökből, a kik saját bureaujokban dolgoznak. A számfeltele illükkök eltűntek. Ezen kívül lesz egy államügyész. Az iktatók és itélőmesterek meghagyatnak. Az irodai személyzetből 30 irnok fog fizetés kapni. Tudósító azt kérdi: már most hol fognak praetizálni a kir. táblai irnokok, midőn nyilvános ülések nem lesznek?

+ (A budai népszínház) örvendetes jövőt remélhet. A népszínházi bizottság, gr. Széchenyi Ödön elnökléte alatt, 10 tagra egészített ki, s legközelebb fölterjesztést teend a m. udvari kancelláriához, hogy ez intézetnek már hónapok előtt fölterjesztett alapszabályai megerősítésenek s az országos gyűjtésre az engedély megadassék. De nemcsak anyagi, hanem művészi tekintetben is segíni akar e bizottság a népszínházon, s azért a művésztét is vezérlel, a mennyiben a szükséges változtatásokra, javításokra nézve utasításokat ad a művészetnek, átvizsgálja a minden két hétre előre elkészített műsorozatot, csak az ő beleegyezésével lehet új tagokat szerződtetni, vagy meglevőket elbocsátani, szóval, a bizottság mindent megteend, hogy a közönségnek semmi oka se legyen panasza. Reméljük, hogy a közönség, annyi szép igyekezetet, buzgalmat méltányolandó, szintén megteendi a magáét.

+ (Tagosztály miatti zavargások.) A komárommegyei Gutta mezővárosban a birtokrendezés és legelő-elkülönzés miatt már hosszabb idő óta folynak a viszálykodások. A békés kísérletek sikertelenek maradván, 600 emberből álló katonai erő vonult a városba. Midőn ennek fedezete alatt a mérnök leütötte zászláját, ordítva rohanta meg és törte ki azt a felüldöztött nép, úgy hogy a katonaságnak tetteleg kellett fellépnie. Az izgatók befogattak; de a megrohanások negyedóránként többször megújultak, és még asszonyok is vetek benne részt. Most haditörvényszék működik.

△ (Kaposvárot műkedvelőtársulat) alakult, mely legközelebb megkezdendi jótékonycélu működését.

○ (Elfogatás.) Külföldi lapok írják, hogy Pulszky Ferencz Nápolyban elfogattott.

+ (Egy kis nyelvkerdesi vita.) A „M. Sajtó,” mint már említettük, azon hirt közölte, hogy a pesti polg. kereskedelmi testület német nyelvű alapszabályai oly meghagyással lőnek felsőbb helyről visszautasítva, miszerint azok az ujra hivatalossá emelt magyar nyelvre áttévetnek, ujjal fölterjesztendő lesznek. Erre a kereskedelmi testület másodelnöke Vescey Sándor a „P. Napló”-ban czáfolatot tesz közzé, mely szerint, a nevezett testület f. é. áprilban nyujtott ugyan be egy kérvényt a helytartótanáchoz, de ez magyar nyelven volt szerkesztve és vissza nem utasított. Ezen idő óta pedig a testület a magas kormánysszékhez kérvénnyel nem is fordult. E czáfolat ellenében a „Sajtó” ujjal az utasító helytartóság intézvény száma és keltére hivatkozni. Egyébiránt az is tény, hogy a keresk. testület hivatalos iratain mai napság is német köriratu pecsétet használ.

○ (Molnár György, debreczeni ügyvéd) mult hó 27-én katonai törvényszék elé állítottatott, állítólag egy adóhivatalnokkal történt összekocczanása miatt.

+ (Az erdélyi megyék pecsétje.) Az erdélyi megyék, hatóságok helyreállítás után azon pecséttel kezdtek élni, melyet 1849-ben a magyar miniszteriumtól kaptak. Most a főkörmányszék e pecsétet helyett újat meteszett, melyeken minden megye régi címere jelenik meg latin körirattal s 1862. évszámmal.

△ (Különös történet.) A Nagy-Szebenben megjelenő „Telegraful Romanu” beszéli, hogy a Niamtim, moldvai nőzárda egyik apácáját, a mint Drasó falu át utazott, az ottani szolgabíró mint kémet elfogatta, és kihallgatattat, ítélet és orvosi megvizsgálattatás nélkül a községbíró, esküdt és egyik pandur jelenlétében 25 vesszőütéssel illettette, úgy hogy az apácza ez eset után három hétig ágyban fekvő beteg volt. Végül levettették zárdai öltönyét, s meztelb, hajadon fövel, egy ingben üzetett el, s ily állapotban kellett a Drasótól három mérföldnyi távolban levő szülőföldjére gyalogolnia. A említett román lap hozzáfűti, hogy ez eset a megyei törvényszék-nél feljelentett és a vizgálat már el van rendelve. — Tartózkodunk minden megjegyzéstől, mert az egész eseményben csupán azt találjuk valószínűnek, hogy meg fog czáfolatni.

+ (A mit keresett, megtalálta.) Romanu, az erdélyi kir. tábla nem rég kinevezett ülnöke, mint említettük, az esküt a törvényes nyelven letenni nem akarván, miután a királyi tábla ez ügyben határozatot a kormánysszék is helybenhagyta, — jónak látta, ügyét az udv. kancelláriához felebbezni; minek folytán a főkörmányszék u ő excoja is jónak látta, a vonakodó hivatalnok fizetését felfüggeszteni. A ki valamely kinevezést elfogad, legyen készen az azzal járó kötelességek teljesítésére is.

○ (A Balaton-szabályzás ügye) végre megoldást nyert a mult hó 28-án B.-Füreden tartott befejező ülésben, mely ifj. gr. Zichy Ferencz, mint kir. biztos, elnökléte alatt tartatván, abban a különféle társulatok igényei és követelményei a közjó érdekében egyesültek. Különösen kiemelőndő hg. Eszterházy Pál hazafias áldozatkészsége, ki unokája, ifj. hg. Eszterházy Pál közbenjárására késnek nyilatkozott, hogy 200,000 ft. értékű ozorai malmát a hazafias vállalatnak nemeselekküleg feláldozza. A kölcsönös megegyezések folytán a kir. biztos, a kivitel módját is azonnal meghatározhatta, s a munkálatok megkezdésére sept. 3-dika tüzetett ki, akkora rendeltetvén egyszerűsmin az ozorai zilipek megnyitása. A szabályzási munkálatokat a versenyző öt társulat képviselőiből alakított bizottság kezeli, melynek Pesten lesz székhelye. E társulatok egyike hg. Eszterházy Pált választá a nevezett bizottság tiszteletbeli tagjának. A megegyezett szabályzási tervzetből különösen megemlítendő, hogy az elnök a főhangsúlyt azon elvre fektette, hogy a Balaton lecsapolása soha; s csak szabályzása fog szóban forogni. A szabályozásnak azon czélja lesz, hogy a Balaton medre tisztántartásával természetes mélységhez visszahozassék. A mocsárok le fognak csapoltatni s a Sió-patak is a Dunától a Balatonig hajókázhatóvá tétetik. A szabályzás költségei 400,000 ftra rugnak, mi az illető társulatok vagyona-ból fedeztetik. Az általános öröm, mit ez ügy befejezte okozott, Füreden abban nyilvánult, hogy gr. Zichy Ferenczet és hg. Eszterházy Pált fájlýs-zenevel tisztelték meg.

+ (Talált kincs.) Newres basa, a török pénzügyminiszter, palotája alsó helyiségében 7,500,000 piasztér (egy piasztér mintegy 9 ujkr.) értékű régi aranyt talált. Némely pénzügyminiszterek csak is úgy tudnak pénzt előteremteni, ha találnak.

+ (Rablás.) Somogyból írják az „I. T.”-nak, hogy mult hó 22-én 3 rabló a berzencei lelkes házába tört, s miután a cseléséget megkötözték, hozzálátk a rabláshoz. Elvittek 362 ftot, 10—12 fnyi ezüstpénzt, puskát, zsebbórát s más tárgyakat. Azután a pinceből bort hoztak fel, s iddógálás közben Patkó (mert mint mondják, ő maga is jelen volt) az asztalon heverő „Idők Tanuját” olvasta. De már ettől aztán megszaladtak.

○ (Rejtélyes gyilkosság.) Monor község határában férfi-holttestemet találtak, a melyen látható sebekből kétszázötvenkilönek bizonyodott, hogy rajta gyilkolás követtetett el. A holttestemben Péntek István, pesti mészáros ismerték fel, ki a pesti marhavásáron monori lakosoktól 4 ökröt vett, melyek azonban lopott jószág lévén, a tulajdonos reclamatiója folytán ennek visszaadattak. Péntek ezért Monorra ment, hogy az eladókól pénzt visszszakövetelje. Valószínű, hogy ezekkel az uton találkozott és összejórrenés áldozata lett. A vizgálatok folyamatban vannak.

+ (Jótekonyságú hangverseny.) A lelkes trencsényi hölgyek Niczky Filoména grófnő buzdítására egyetbe álltak s sz. István napján a trencsényi fürdőhelyen műkedvelői hangversenyt rendeztek az irói segélyegylet javára. A jövedelem 1200 ft.

+ (Egyed Antal apát s duna-földvári plébános) azon sebben, melyet a házára rohamt rablógylkosoktól vett, aug. 27-én elhunyt. Benne a m. Akadémia munkás tagot s a d.-földváriak 33 év óta közszeregetben állt lelkészökét veszítették el. Hogy mennyire megfelelt a boldogult, akár mint hazafi, akár mint pap, hivatásának, tanúsítja végrendelete is, melyben az Akadémianak, a nemzeti színháznak, a pécsi püspökségi elaggott papok alapjának s a Pécssett alapítandó gyermeksemináriumnak külön-külön 1,000 ftot; a váci-siketéma intézetnek 100, a tébolydának 100, a duna-földvári kórháznak 300, a dunaföldvári szegény tanulók számára könyvtelvi alapul 100, a kolocsa, bonyhádi s paksi plébániatemplomokra — melyekben egykor lelkészkedett — külön-külön 100 forintot. Ezenkívül keresztgyermekének 200, szülei és saját annivarsiumára 300 és néhai t. Szóráth József annivarsiumára 100 ftot. Magyar könyveit egy Duna-Földvárt alapítandó iskolai könyvtárnak hagyta, hagyományozván ennek alapjául még 100 ftot is. Többi könyveit a plébániának hagyta, kivéve a *némeket*, a melyekre ezt írta: „*eladassanak*.” Fennmaradt többi jószágát pedig, melyet 5,000 fra becsülnek, a d.-földvári plébániatemplomnak hagyományozta. — Áldás emlékére!

Nemzeti színházi napló.

Péntek, aug. 29. „*Parlagi Jancsi*.” Népszimű 3 felv. Ezt csak szükből rántották elő a „*Szeleburdi*” helyett, melyet Szerdahelyinek közbejött betegsége miatt kellett elhalasztani. Az előadást, kivált ha még a készültséget is számbaveszszük, a sikerültek közé kell soroznunk. A czimszerepet Némethy adta, s különösen énekével általános tetszést nyert ki. Munkácsi Flóra „*Széppatakiné*” s Szilágyi Sándor a nagyatyust jelesen személyesíték. Eötvös Borecsa, Réthy, Szilágyi Béla és Benkő is jól tölték be kisebb szerepeiket.

Szombat, aug. 30. Brenner Jenni föllépteül: „*Dinorah*.” Opera 3 felv. *Meyerbeertől*. A vendégművésznő, ki iránt a közönség lelkesedése minden fölléptével erősödött, ma utolszor lépett föl. Az előadás általában szabatosan folyt le. Brenner Jenninek legjobban sikerült árnyékjelenete.

Vasárnap, aug. 31. „*A szép juhász*.” Népszimű 3 felv. *Szigetivől*. Sokszor meg volt már írva, hogy e darab egyike a gyengébb eredeti sziműveknek, s a szerző többi műveivel éppen nem méltó; hanem azért az igazgatóság jónak látja, néhanéha elővenni, hogy miért? nem tudjuk, de hogy akárhánny jobb vasárnapi darab áll rendelkezésre, azt tudjuk. Az előadás szorgalomról tanuskodott. Legjobban tetszettek az énekrészek.

Hétfő, sept. 1. „*Szeleburdi*.” Vigjáték 3 felv. A czimszerepet Szerdahelyi adta. 3-ik felvonásbeli monológjában kevesebb komolyságot oahajtottunk volna. Közönség tűrhető számmal.

Kedd, sept. 2. „*Ilka és a huszárborz*.” Eredeti opera 3 fel. *Doppler Ferencztől*. „*Ilka*” Markovics Ilka adta, igyekezettel, de nem teljes sikerrel. Hofbauer Zsófia szabadságideje letelte után ma lépett föl először. A közönség sokszor kihitta.

Szerda, sept. 3. „*Port a szemébe*.” Vigjáték 2 felv. „*A nyolczadik pont*.” Vigjáték 1 felv.

Csütörtök, sept. 4. „*Férj az ajtó előtt*.” Operette 1 felv. „*Fortunio dala*.” Operette 1 felv.

Budai népszínház.

Aug. 29. „*A két huszár*.” Bohózat 3 felv. Ez már a huszonharmadik díjmentes népelőadás volt.

Aug. 30. „*A lowoodi árva*.” Dráma 3 felv. A mellékszerepek gondatlanul voltak személyesítve.

Aug. 31. „*A csikós*.” Népszimű 3 felv. *Szigetivől*.

Sept. 1. „*Gr. Szapáry, vagy: Budavár visszavétele*.” A karzat egészen megtelt s a darab hazafias phrasaisait sokszorosan megtapsolta.

Sept. 2. „*Eljegyzés lámpafénynél*.” Operett 1 felv. „*Angolosan*.” Vigjáték 2 felv. Ebben Molnár művészi, — amabban Molnárné és Harmath Emma életteljes játéka érdemel dícséretet. Az operette végén a bordalnál, midőn Zádor, a népszínházi bizottmány új elnökére gr. Széchenyi Ödönre köszöntötte a poharat, a szépszámu és diszes közönség lelkesült tapsokban tört ki.

Sept. 3. „*Don Caesar de Bazan*.” Vigjáték 5 felv. A czimszerepet Molnár adta, helyes ábrázolással. Szépné (Mariána) hidegen, Simonyi (Don Jose) kedvetlenül játszott.

Sept. 4. „*Stern Iszák*” vagy: „*Egy a mi népünkéből*.”

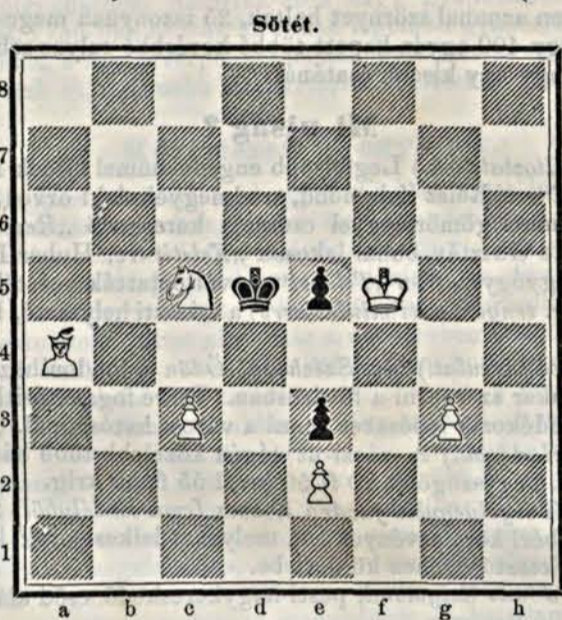
Szerkesztői mondanivaló.

6175. Léva. L. J. A levelet átadtunk kiadó-hivatalunknak.
6176. Orgona-koszorú. A barlang. Olyan messze esnek a költésztől, mint Makó Jeruzsálemtól.
6177. Pest. R. J. A lapba fölveendő mindennemű közlemény megítélése csupán a szerkesztőségéi illeti.
6178. Papa. T. D. Mig a cikket nem olvastuk, nem szólhatunk hozzá. A szerkesztőség, mely minden közleményért egyedül felelős, mások ítélete után nem indulhat.
6179. Jelen, jövő, mult. Gyenge versemény.
6180. Pusztaszer. Egy-két verselési hibát leszámítva, csinos vers. Kár, hogy oly régi formában van írva.

6181. Folyam-parton. Azt mondja ön versében: „A hold sugára átpirul.” A pir a halványásgnak éppen ellentéte, a holdnak pedig halvány világa van. Vagy tán ott a „folyam-parton” bécsi rongyot használ a hold kisasszony?
6182. Komárom. R. A. Hasonló közleményeket fel szoktunk használni.
6183. Szekesfehervár. L. S. Hogy mikor kerül a sor az illető cikkre, azt mi magunk sem tudjuk. Effélekkel nagyon el vagyunk halmozva.
6184. N.-Zerind. K. K. A szép rajzot köszönettel vettük. Várjuk a szöveget is.
6185. Murányalja. B. G. Sem egyiket, sem másikat minden jó szándékunk mellett sem tehetjük.
6186. Jánosi. K. I. A kívánt módon előfizetni lehet.

SAKKJÁTÉK.

141-ik sz. feladvány. — Rothfeld Józseftől (Parabutyban).

Világos indul, s 4-ik lépésre matot mond.

A 136-ik számú feladvány megfejtése.

- (Báró Meszéná Istvántól Nagy-Váradon.)
- Világos. Sötét.
- 1) V h 8 - a 8 B g 6 - g 4
 - 2) V a 8 - e 4 † B g 4 - e 4 †
 - 3) d 3 - e 4 : tetszés szerint.
 - 4) H h 4 - f 3 †

Helyesen fejtették meg. *Veszprémben*: Fülöp József. — *Nagy-Marján*: Beóthy Maris. — *Kun-Szent-Miklós*: Bankos Károly. — *B.-Ujváros*: Kovács Lajos. — *Parabutyban*: Rothfeld József. — *Szabadkán*: Markovics Samu. — *T.-Sz.-Miklós*: Frankl A. — *Pesten*: Cselkó György. — *Gyepesen*: Kun Sándor. — *Jánosiban*: Keszler István.

Rövid értesítések. *Sz.-Mihály*: A másik feladványban Világos négyféle első lépés között választhat, melyek közül az egyik három lépéses mat hoz vezet. — *Nagyvárad*: B. M. I. Becses sorait vettük. A 137. és 138. feladványt újra figyelmebbé ajánljuk önének. — *Andráshida*: L. és Jánosi: K. A 138. feladványban H h 5 - f 6 oly lépés, mely igen gyakorlott játékosokat is jégre visz. Egyetlen menekvés ellene F e 8 - b 5.

HETI NAPTAR.

Hó- és hetinap	Katholik. és Protest. naptár	Gör.-orosz naptár	Izrael. napt.	Nap-kelet nyug		Hold-kelet nyug	
				kelet	nyug	kelet	nyug
September		Aug. (6)	Elul	6. p.	6. p.	6. p.	6. p.
7 Vasár.	E 13 Reg. sz.	E 12 Kir.	26 E 13 Ad.	12 Kir.	5 27	6 29	5 43 11 18
8 Hétfő	Kis Assz.	Kisassz.	27 Pimen	13 Kis.	5 29	6 27	6 5 * 32
9 Kedd	Gorgon, Dor	Adulján	28 Mózes	14 Adul	5 30	6 25	6 28 12 43
10 Szer.	Toled, Mikl.	Díme	29 Jan. fő v.	15 Dímé	5 32	6 23	6 52 1 54
11 Csüt.	Prótus Jác.	Abrámhám	30 Sánd. Ján	16 Abr.	5 33	6 21	7 17 1 2
12 Péntek	Guido, Tob.	Gvidó	31 Gvidó	17 Gvidó	5 34	6 19	7 46 2 8
13 Szomb.	Móriz püs.	Lorán	1 Septemb	18 Sab	5 36	6 17	8 20 3 12

TARTALOM.

Bojári Vigyázó Antal József (arckép). T. G. — Tiszai kép. *Fejes István*. — Nándorfehérvár multja (folytatás). *Csuti Zeigmond*. — Magyarországi és erdélyi bánahelyek (folytatás, 2 képpel). — Elefántvadászat Afrikában (képpel). — A haj. — Történelmi kalászatok (vége). *Lehoczky Tivadár*. — Szerek a hangyák ellen. — Dr. B. L. — A régi rómaiak öltözéke. *Battaszéki*. — Tárház: Levelek a londoni kiállításról. XIV. Dr. *Tótkés*. — Irodalom és művészet. — Egyház és iskola. — Ipar, gazdaság, kereskedelem. — Közintézetek, egyetek. — Közlekedés. — Baleset, elemi csapások. — Mi újság? — Nemzeti színházi napló. — Budai népszínház. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Heti naptár.

Melléklet: Előfizetési fölhívás Hartheben K. A. pesti könyvtárus olvasó-tára V-ik sorozatára.

Felélős szerkesztő Pákh Albert (lak.: magyar-utca 1. sz.)

A Vasárnapi Ujság hetenkint egyszer nagy negyedrében 1 1/2 iven jelenik meg. Előfizetési díj Buda-Pesten hazhoz küldve vagy postal uton külön a Vasárnapi Ujságra félre 3 ft. a Politikal Ujdonsagokkal együtt 5 ft. ujjében. — Az előfizetési díj a Vasárnapi Ujság kiadó-hivatalához (Pest, egyetem-utca 4. szám) bérmentve utasítandó. (Szerkesztőségi iroda: egyetem-utca 4. szám, 2-ik emelet.)

Gáspárik Kázmér, váci nagyprépost.

A magyar kath. egyház egyik népszerű főpapját mutatjuk be olvasóinknak. Gáspárik Kázmér, született 1784. sept. 11-én a szent-endrei szigetség Pócsmegyer helységében, hol atyja, gróf Eszterházi Kázmér tisztartója volt. Már serdülő korában igen szerény magaviseletű levén, ritkán vett részt gyermektársai hiu mulatságaiban, üres idejét inkább olvasással tölté el, minélfogva szülői is azon voltak, hogy csendes véru s tanulni szerető fiukat a lelkési pályára készítsék elő.

Elemi és algymsnialis iskoláit Korponán, hol atyja később városbírája volt, a többit pedig Váczon végeze, hol 1801-ben a papnöveldebe fölvéttéven, a clerikát ritka szorgalommal, előljárói nagy megelégedésére végeze.

1807. sept. 20-án pappá szenteltetvén föl, segédlelkési minőségben csupán két évet töltött, előbb Czegléden, aztán pedig Nógrádban, honnan mint kitünő egyéniség, 1809-ben a váci püspöki udvarhoz iktatónak áttéttéven, ugyanott 1812-ben titoknoki állomásra emeltetett.

E diszes tisztet — saját hátrányára — oly ügyesen viselé, hogy a püspöki udvar alig tudta nélkülözni; innen van, hogy csak 15 évi fáradozásai után, 1827-ben lön a váci káptalan tagjává s egyszersmind a székesegyház főesperesévé kinevezve.

Az 1832/3. és 1839/40. évi nevezetes országgyűléseken, mint követ, a váci káptalant képviselte; végül 1850-ben, fokkonkénti előléptetések mellett, a nagyprépost-i méltóságra emeltetett, mely állásban kitünő tudománya tekinetéből püspökhelyettesnek lön kinevezve. Különösen ritkítja párját a latinságban, minek fényes jelét adá élemedett korában is, nevezetesen a Roskoványi és Peitler váci püspökök beiktatása alkalmával tartott üdvözlő beszédeiben. Ezekben kifejtett ékesszólása minden szakértőt meglepett.

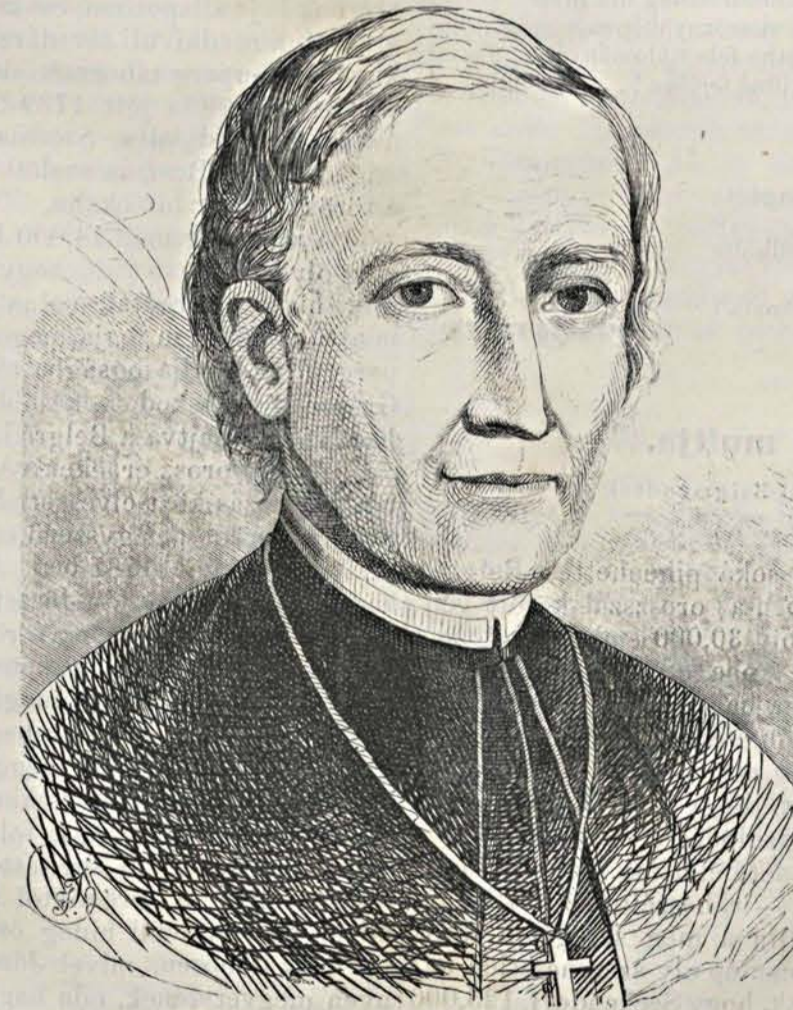
Ha meggondoljuk, hogy ez agg főpap saját házában a magyar

vendégszeretetet folytonosan gyakorolja; hogy egyes szegényebb sorsu családok vagy ezeknek iskolás gyermekei iránt kifogyhatlan a jótékonyágban; hogy minden jó és hasznos ügynek buzgó pártolója és tetteles gyámolítója; gazdag könyvtárát még most is folyvást szaporítja; a jelesebb tanulóknak hasznos könyveket osztogat, melyek száma már megközelíti a 900-at; — ha, mondjuk, mindezeket figyelembe vesszük, csodálunk kell, hogy szerény jövedelméből még nagyobbbszerű áldozatokat is tehetett.

Ki ne emlékeznék az országos híru váci székesegyház körül létezett sárfészekre és pocsolákra? melyek amellet, hogy az egyház diszéből sokat levontak, különösen ősszel és tavasszal a hiveket is hátráltatták a templomba járásban, sőt a közel lakóknak még egészségét is veszélyeztették. Ezeket látva a gondos

főpap, s meggyőződve arról, hogy az, kit inkább illette e baj orvoslása, figyelemre sem méltatja: szakértőkkel tervet és költségvetést készített, számba veszi biztos jövedelmét és nélkülözhetlen kiadásait, s úgy találja, hogy pár évi megtakarítás után előteremtheti a szükséges összeget. Tétovázás nélkül megkezdte tehát a munkát, s eredménye lön: a főegyház környékének tisztasága, minek állandósítása végett a mellék-, névszerint a paradicsom- és harangozó-utcák kiköveztetvén, a csatornák oldalai granit-oszlopokkal diszítettettek föl, úgy hogy az egykori sárfészek jelenleg a város legtisztább, legszébb részét teszi. E nagyszerű áldozat elismerésül a város, derék főpapja nevé megörökítendő, a harangozó-utczát Gáspárik-utczának határozta elnevezetni.

Még alig készült el e nagy munka, s már ismét egy újabb áldozatra határozta el magát. Az ő munkásságának köszönhető azon diszes kut is, mely az előkelőbb közönség által annyira kedvelt s nyáron át sürün látogatott lőházban, friss és egészséges itallal látja el az ott mulatókat.

GÁSPÁRIK KÁZMÉR, VÁCI NAGYPRÉPOST.

+ 1862.